

Tiina Iivonen

SATAKUNNAN VANKILAN
KALTERIT TAAKSE -PÄIHDEOHJELMAN JATKOJAKSO
VANKIEN KOKEMANA

Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosiaalipalvelujen ohjauksen suuntautumisvaihtoehto
2010

SATAKUNNAN VANKILAN KALTERIT TAAKSE -PÄIHDEOHJELMAN JATKOJAKSO VANKIEN KOKEMANA

Iivonen, Tiina
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Sosiaali-alan koulutusohjelma
Marraskuu 2010
Ohjaaja: VTM Alvajärvi, Ari
Sivumäärä: 46
Liitteitä: 2

Asiasanat: päihdetyö, päihteet, vangit, vankilat

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on arvioida Satakunnan vankilan Kalterit taakse -päihdeohjelman jatkojaksoa vankien näkökulmasta. Tavoitteena on saada Satakunnan vankilalle uutta tietoa koskien kurssin sisältöä, toteutustapaa ja hyödyllisyyttä.

Vankiloissa toteutettavien ohjelmien laatu pyritään varmistamaan toimintaohjelmien hyväksymismenetelmän, akkreditoinnin, avulla. Kalterit taakse -päihdeohjelman jatkojakson tavoitteena on tulla akkreditoituksi toimintaohjelmaksi. Koska kurssia kehitellään vielä, ovat vankien kokemukset ja mielipiteet siitä merkittäviä.

Varsinaiselle tutkimukselle on luotu teoriapohja, alan kirjallisuutta ja aikaisempia tutkimuksia apuna käyttäen. Tutkielman teoreettisessa osuudessa käsitellään päihteitä ja rikollisuutta, päihdetyötä vankiloissa, Kalterit taakse® -päihdeohjelmaa ja Kalterit taakse -päihdeohjelman jatkojaksoa Satakunnan vankilassa.

Tutkimus on kvalitatiivinen ja se toteutettiin teemahaastatteluna Satakunnan vankilassa Huittisten osastolla. Tutkimukseen osallistui kolme Kalterit taakse -päihdeohjelman jatkojakson käynnyttä vankia. Haastattelut on analysoitu ja tulkittu induktiivisella sisällönanalyysimenetelmällä.

Vankiloiden päihdeohjelmia pyritään koko ajan arvioimaan ja kehittämään. Satakunnan vankilalla Huittisten osastolla on toteutettu kaksi kertaa Kalterit taakse -päihdeohjelman jatkojakso. Tutkimustulokset osoittivat, että päihdeohjelmiin on motivoituttu ja niille koetaan olevan tarvetta. Kalterit taakse -päihdeohjelman jatkojakson haastateltavat kokivat kurssin tärkeäksi osaksi kuntoutumisprosessiaan.

Tutkimuksesta nousi esiin myös ajatuksia Kalterit taakse -päihdeohjelman integroimisesta osaksi vankilan muuta toimintaa. Varsinkin työn merkitystä korostettiin. Tutkimustulosten mukaan vangit haluavat käyttää vankeusaikansa hyödyksi tulevaisuutta ajatellen.

PRISONERS EXPERIENCES ABOUT THE FOLLOW-UP PROGRAM OF THE
KALTERIT TAAKSE -INTOXICANT ABUSER REHABILITATION IN
SATAKUNTA VANKILA -PRISON

Iivonen, Tiina
Satakunta University of Applied Sciences
Degree Programme in Social Services
November 2010
Supervisor: M.Pol.Sc. Alvajärvi, Ari
Number of pages: 46
Appendices: 2

Keywords: intoxicant abuser rehabilitation, intoxicants, prisoners, prisons

The purpose of this thesis is to estimate prisoners' experiences about the follow-up program of the Kalterit taakse -intoxicant abuser rehabilitation in Satakunta vankila -prison. The aim is to collect new information for the Satakunta vankila -prison about the follow-up program's content, usefulness and about the way it was put to practice.

In order to ensure the quality of the programs that are executed in prisons, a specific accreditation method is used. The aim for the follow-up program of the Kalterit taakse -intoxicant abuser rehabilitation is to make it an accredited program. Prisoners' experiences and opinions are significant because the process of developing the follow-up program is still in progress.

The theoretical basis for this research has been created with the help of the domain's literature and earlier research. The theoretical part of the thesis deals with intoxicants and criminality, intoxicant abuser rehabilitation in prisons, the Kalterit taakse® -intoxicant abuser rehabilitation program and the follow-up program in Satakunta vankila -prison.

The research is qualitative and it was executed as a thematic interview in Satakunta vankila -prison's Huittinen Unit. Three prisoners who had gone through the Kalterit taakse -follow-up program took part in the research. The interviews have been analyzed and interpreted by using inductive content analysis.

The aim is to evaluate and develop the rehabilitation programs of prisons all the time. The follow-up program of the Kalterit taakse -intoxicant abuser rehabilitation has been executed two times in Satakunta vankila -prison's Huittinen Unit. The results of the research indicated that intoxicant abuser rehabilitation is considered useful and prisoners have been motivated to participate in these programs. Those who had carried out the follow-up program thought that it was a significant component in their rehabilitation process.

The results of the research also indicated prisoners' thoughts about integrating the follow-up program into the prison's other activities. Especially emphasized was the significance of working. According to the results of the research, prisoners want their imprisonment to be useful for them in the future.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	5
2	PÄIHTEET JA RIKOKSET.....	7
3	PÄIHDETYÖ VANKILOISSA	10
4	KALTERIT TAAKSE® -PÄIHDEOHJELMA	17
5	KALTERIT TAAKSE -PÄIHDEOHJELMAN JATKOJAKSO SATAKUNNAN VANKILASSA HUITTISTEN OSASTOLLA.....	19
6	TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TUTKIMUSTEHTÄVÄT	22
7	TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	23
7.1	Tutkimusmenetelmä ja aineiston keruumenetelmä.....	23
7.2	Tutkimuksen kohderyhmä	24
7.3	Tutkimusaineiston analyysimenetelmä.....	24
7.4	Tutkimuksen luotettavuus.....	25
7.5	Tutkimuksen eettisyys	27
8	TUTKIMUSTULOKSET	28
8.1	Pähteiden käytön historia.....	28
8.2	Pähteiden käytön syyt	29
8.3	Pähteiden käytön yhteys rikoksiin	29
8.4	Aikaisemmat päihdekuntoutukset.....	30
8.5	Mielipiteet aikaisemmista päihdekuntoutuksista	30
8.6	Kalterit taakse -päihdeohjelman jatkojaksolle hakeutumisen syyt	31
8.7	Kalterit taakse -päihdeohjelman jatkojaksioon liittyneet odotukset	32
8.8	Odotusten toteutuminen Kalterit taakse -päihdeohjelman jatkojaksolla	32
8.9	Kalterit taakse -päihdeohjelman jatkojakson sisältö.....	33
8.10	Kalterit taakse -päihdeohjelman jatkojakson vaikutus päihteiden käyttöön.....	34
8.11	Kalterit taakse -päihdeohjelman jatkojakson ohjaajat	35
8.12	Vertaistuen merkitys Kalterit taakse -päihdeohjelman jatkojaksolla.....	36
8.13	Kalterit taakse -päihdeohjelman jatkojakson osuus muiden vankilan toimintojen ohella	37
8.14	Muutosehdotukset Kalterit taakse -päihdeohjelman jatkojaksolle	38
8.15	Kalterit taakse -päihdeohjelman jatkojakson akkreditoinnin tärkeys	38
9	JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	39
	LÄHTEET.....	44
	LIITTEET	

1 JOHDANTO

Päihdeongelmien laajuutta ja päihdetyön tärkeyttä vankiloissa pohjustan tilastotietojen valossa. Vankien päihderiippuvuus on noin kymmenkertainen muuhun väestöön verrattuna. On arvioitu, että 46 %:lla vangeista on huumeongelma ja 39 %:lla alkoholiongelma, myös sekakäyttö on yleistä. (Päihdetyö vankeinhoidossa 2005, 2; Rikosseuraamusalan vuosikertomus 2009, 18.) Kun vuonna 2009 keskivankiluku oli 3492 (Rikosseuraamusalan vuosikertomus 2009, 12), se tarkoittaa noin 1606 huumeongelmaista ja noin 1312 alkoholiongelmaista vankia. Suuri osa rikoksista tehdään päihtyneenä tai päihteiden käytön rahoittamiseksi (Lappalainen-Lehto, Romu & Taskinen 2007, 47; Päihdetyö vankeinhoidossa 2005, 2). Päärikoksena huumausainerikos oli vuonna 2009 14,1 %:lla vangeista (Muiluvuori 2009, 6) eli noin 489 vangilla keskivankilukuun perustuen.

Rangaistusajan sisältö pyritään suunnittelemaan niin, että vanki voi kehittää valmiuksiaan rikoksettomaan elämäntapaan. Päihdetyö on tärkeintä vankiloissa järjestettävää kuntouttavaa toimintaa, joka perustuu vahvistettuun päihdestrategiaan (Vankeinhoidon päihdestrategia vuosiksi 2005–2006). Päihdestrategian tavoitteina on päihteiden tarjonnan, rikollisuuden ja päihteiden käytöstä aiheutuvien haittojen ehkäisy ja vangin kuntoutusjatkumon turvaaminen. Päihdekuntoutusohjelmia järjestetään lähes jokaisessa Suomen vankilassa. (Päihdetyö vankeinhoidossa 2005, 2-3; Rikosseuraamusalan vuosikertomus 2009, 9 & 17.) Satakunnan vankilassa Huittisten osastolla järjestetään kaksi kertaa vuodessa Kalterit Taakse -päihdeohjelman jatkojakso. Tutkimuksessa kartoitettiin kurssin käyneiden vankien kokemuksia ja mielipiteitä kurssista ja sen hyödyllisyydestä. Lisäksi olin kiinnostunut siitä, millaisia päihdetaustoja vangeilla oli ennen kurssia ja miten heidän mielipiteensä olivat kurssin aikana muuttuneet oman päihteiden käytön suhteen.

Suoritin syksyllä 2009 työharjoittelun Satakunnan vankilassa Huittisten osastolla. Kalterit Taakse -päihdeohjelman jatkojaksoa suunniteltiin silloin aloitettavaksi vankilassa. Päihdeohjelma on koekäytössä Satakunnan vankilassa, sillä se pyritään saamaan akkreditoituksi toimintaohjelmaksi. Pyritään siihen, ettei päihdekuntoutustyö olisi enää koordinoimatonta ja paikallista vaan yleisesti käytettävää kaikissa vanki-

loissa (Kallio 1999, 6). Kalterit Taakse® -päihdeohjelmaan osallistujilta saaduissa asiakaspalautteissa mainittiin useissa jatkokurssin tarve (Kallio 1999, 15). Tutkimus-idea lähti liikkeelle keskusteluistani Satakunnan vankilan työntekijöiden kanssa. Koin tärkeäksi tuottaa tietoa vankien ajatuksista koskien Kalterit taakse -päihdeohjelman jatkojakson sisältöä, toteutustapaa ja hyödyllisyyttä, jotta kurssi akkreditoitaisiin ja se tulisi yleiseksi vankiloihin. Tutkimukseni tulokset ovat siis ajankohtaisia ja hyvinkin tarpeellisia. Tavoitteenani oli tuottaa Satakunnan vankilan työntekijöille laajempi käsitys siitä, miten kurssi toimii ja mitä tulisi mahdollisesti muuttaa matkalla kohti akkreditointia.

Tutkimus on toteutettu teemahaastatteluna ja tutkimustulokset on analysoitu induktiivisella sisällönanalyysimenetelmällä. Haastateltavat olivat Satakunnan vankilan Huittisten osaston Kalterit Taakse -päihdeohjelman jatkojakson käyneitä vankeja. Kurssi lähti käyntiin viidellä vangilla, mutta haastatteluihini mennessä kaksi oli lähtenyt Satakunnan vankilasta pois. Tutkimusaineistoni perustuu siten kolmen vangin näkemyksiin. Tutkimuksessani en pyri yleistävään tietoon, vaan tuottamaan tietoa erilaisten ihmisten kokemuksista, ajatuksista ja mielipiteistä.

2 PÄIHTEET JA RIKOKSET

Alkoholi on suomalaisten ensisijaisesti käyttämä päihdyttävä aine, jonka käyttö on lisääntynyt viisinkertaisesti 1950-luvulta. Vuonna 2008 alkoholijuomien tilastoitu kulutus oli 100 prosentin alkoholiksi muutettuna 8,5 litraa asukasta kohti. Alkoholin käyttö kuitenkin jakaantuu epätasaisesti, osa ei käytä lainkaan, osa käyttää vähän, suurin osa käyttää kohtuudella ja vain pieni osa käyttää erittäin paljon. Miesten kohdalla eniten alkoholia käyttävät kuluttavat noin 45 % kaikesta miesten kuluttamasta alkoholista, naisten kohdalla vastaava määrä on noin 50 %. Toisinsanottuna väestön kymmenesosa käyttää kaiken kulutetusta alkoholista. (Koski-Jännes 1995, 5; Österberg & Mäkelä 2006.)

Ensimmäinen huumeaalto Suomessa koettiin 1960- ja 1970-lukujen taitteessa. 1990-luvulla huumeiden käyttö lähti kuitenkin uudestaan jyrkkään nousuun toisen huumeaallon myötä. Tällöin huumeiden käyttö ja siitä syntyneet haitat nousivat Suomessa aikaisempaa korkeammalle tasolle. Huumeiden käytöstä syntyvät haitat näkyvät muun muassa rikollisuuden kasvuna, sairastuvuuden kasvuna, tartuntatilanteen vaikeutumisena ja huumekuolemien lisääntymisenä. Yleisimmin käytettyjä huumausaineita ovat kannabistuotteet, amfetamiini, opiaatit, ekstaasi ja gamma (GHB). Huumaavat lääkkeet, kuten esimerkiksi benzodiatsepiinit ja opioidipohjaiset kipulääkkeet ovat myös päihdeiden käyttäjien keskuudessa yleisiä. (Koski-Jännes 1995, 5-6; Hakkarainen 2008.) Rauhoittavien lääkkeiden ja unilääkkeiden päihdekäytön yhteydessä kyseessä on lähes aina lääkkeiden väärinkäyttö tai lääkeriippuvuus. Huumausaineiden käyttö voi esiintyä useammassa eri muodossa, kuten esimerkiksi kokeiluna, viihdekäyttönä tai riippuvuutena. Huumeiden käyttäjälle ei ole niinkään tärkeää se, mitä ainetta käyttää. Tärkeämpää on aineen mukanaan tuoma olotila, joka aluksi tunnetaan positiivisena. (Lappalainen-Lehto ym. 2007, 64-65.)

Päihteet jaotellaan tupakkaan, alkoholiin, teknisiin liuottimiin, lääkkeisiin ja huumeisiin. Osa päihteistä on laillisia, osa laittomia, osaa taas ei ole alun perin edes tarkoitettu huumausaineiksi, kuten esimerkiksi puhdistus- tai pesunesteitä. Huumausaineet jaotellaan keskushermostoa stimuloiviksi eli kiihottaviksi aineiksi ja keskushermostoa lamaaviksi aineiksi. Keskushermostoa stimuloivien aineiden vaikutus on piristävä

ja energiaa tuottava. Keskushermostoa stimuloivia aineita ovat amfetamiini, ekstaasi, khat ja kokaiini. Keskushermostoa lamaavat aineet vaikuttavat rentouttaen ja rauhoittaen. Keskushermostoa lamaaviin aineisiin kuuluvat opiaatit, rauhoittavat, opiaattijohdannaiset lääkkeet sekä gamma. Huumausaineet voidaan myös luokitella hallusinogeeneihin, jotka laajentavat käyttäjänsä tajunta- ja tunnetiloja sekä herkistävät ja vääristävät aistikokemuksia. LSD ja jotkin sienet ovat hallusinogeenejä. Kannabikseen taas sopivat kaikki edellä mainitut luokitusmääritelmät, se voi piristää, lamaanuttaa sekä voimistuttaa kaikkia aisteja. (Irti Huumeista ry:n www-sivut 2010; Lappalainen-Lehto ym. 65; Lipsonen 1990, 82 & 177.)

Päihteiden käyttäjistä vain noin yksi kymmenestä käyttää ainoastaan yhtä päihdettä (Lappalainen-Lehto ym. 2007, 63). Huumeiden käytön yleistyminen on tuonut alkoholi-lääke-sekakäyttöön mukaan muut psykoaktiiviset aineet sekä kannabiksen, amfetamiinin ja opiaattien käytön. Huumeiden sekakäyttö on määritelty vaikeimmaksi kansainväliseksi huumeongelman muodoksi. Sekakäytölle tyypillisiä ongelmia ovat syrjäytyneisyys, vakavat mielenterveydelliset ongelmat sekä fyysisen terveyden aleneminen. Sekakäyttäjien vieroitushoito on vaikeaa, sillä samanaikaisesti pitää hoitaa montaa eri riippuvuutta. (Holopainen 2005.)

1990-luvulla puheeksi tuli entistä enemmän vankiloiden kasvava huumeongelma. Vankien päihdeongelmien yleisyys sekä rikosten yhteys päihteiden käyttöön ovat olleet jo kauemmin tiedossa, mutta vasta sitten kun huomattiin huumeiden käytön yleistyminen vankilan sisällä, alettiin asiasta keskustella ja suunnitella toimenpiteitä. Rikosseuraamusalan keskeiseksi haasteeksi on muodostunut päihdeongelma, joka koettelee monella tapaa rikosseuraamusalan toimintakäytäntöjä. (Tourunen 2000, 18-20.) Yhä useammalla vankeusrangaistusta suorittamaan tulevalla on tarvetta katkaisuhoidolle tai päihdekuntoutukselle (Mutalahti 1999, 13). Vankiterveystutkimuksen 2007–2009 mukaan noin kolme neljästä vangista kärsii päihdeongelmista (Kaukonen 2006). Kuitenkin niin vankien kuin vankiloidenkin todellisesta päihdetilanteesta on vaikea saada todellista käsitystä, sillä tutkimukset ja viralliset tilastot kattavat vain murto-osan aineiden tosiasiallisesta käytöstä (Koski-Jännes 1995, 18).

Markku Salminen (1999, 21) määrittelee nykyajan ”tyypillisen” vangin huumausainerikoksesta tuomitukseksi ja uskoo huumausainerikosten edelleen lisääntyvän tulevai-

suudessa. Rikosseuraamusalan vankirakennekartoituksen mukaan koko 2000-luvun huumevankien määrä vankiloissa on kuitenkin ollut alhainen. Alhaisimmillaan huumevankien määrä oli vuonna 2009. (Muiluvuori 2009.) Vuonna 2008 huumausainerikoksia oli kaikista rikoksista 16,1 %. Vaikka määrä vuonna 2009 oli vähentynyt 14,1 %:iin, on silti otettava huomioon, että päihteet kuuluvat useiden rikosten taustatekijöiksi. (Koski-Jännes 1995, 9; Rikosseuraamusalan vuosikertomus 2009, 13.)

Päihde- ja rikoskeskeinen elämäntapa voi kehittyä kolmella eri tavalla. Joillakin päihteiden käyttö johtaa rikoksiin vähentämällä estoja, heikentämällä arvostelukykä ja johdattamalla alakulttuuriin, jossa voi tuntea itsensä hyväksytyksi ja suojatuksi ulkomaailmaa vastaan. Päihteet voivat tuottaa mielentilan, joka johtaa tekoon, ne voivat muuttaa rikoksen teko- tai tapahtumistodennäköisyyttä tai olla teon suorittamisedellytys, kuten rattijuoppoudessa. Toisilla taas rikokset mahdollistavat päihteiden hankkimisen ja käyttämisen. Kolmansilla päihdekeskeisen ja rikoskeskeisen elämäntavan kehittyminen on niin vastavuoroista ja toisiaan tukevaa, ettei niiden välille voida luoda kausaalisuhdetta. Tosin päihteiden käyttö ja rikollisuus korreloivat keskenään, sillä molemmat ovat kytkeytyneet matalaan itsekontrolliin ja nopeaan tarpeentyydytyksen haluun. (Kinnunen 2001, 5-7; Koski-Jännes 1995, 9.)

Päihteiden käytön taustalla esiintyy usein moniongelmaisuuutta ja syrjäytyneisyyttä. Päihderiippuvuuden ohella vangilla saattaa esiintyä mielenterveysongelmia, ahdistusta ja elämänhallinnan ongelmia. (Mutalahti 1999, 14.) Päihteiden käyttö hallitsee käyttäjänsä elämää syrjäyttäen muut asiat (Knuuti 2007, 18). Tämän vuoksi rangaistusajan sisältö pyritään suunnittelemaan niin, että vanki saa rangaistusaikanaan harjaannusta elämänhallintaa tukevissa asioissa, jotta hänen olisi vankilasta vapautumisen jälkeen helpompi integroitua yhteiskuntaan (Rikosseuraamusalan vuosikertomus 2009, 8). Rangaistuksen täytäntöönpanon lähtökohta on se, että vapauden menetys on riittävä rangaistus ja vankeusaika voidaan käyttää hyödyksi vangin etuja ajatellen. Rangaistuksen täytäntöönpanon aikana tulee tukea ja vahvistaa niitä asioita, jotka lisäävät vangin valmiuksia rikoksettomaan elämään, ja puuttua ongelmiin, joilla tiedetään olevan yhteys rikolliseen käyttäytymiseen. (Mutalahti 1999, 26; Rikosseuraamusalan vuosikertomus 2009, 2.)

Vankeusaikana pyritään vaikuttamaan uusintarikollisuuteen. Huomion kohteena ovat kriminogeeniset tekijät. Kriminogeenisellä tekijällä tarkoitetaan sitä, että asia aiheuttaa rikollista käyttäytymistä, vaikuttaa siihen ja ylläpitää sitä. Kriminogeeniset tekijät jaetaan staattisiin tekijöihin ja dynaamisiin tekijöihin. Staattisia tekijöitä ovat muun muassa ikä, sukupuoli, vankilakertaisuus ja päärikos. Staattiset tekijät ovat siis asioita, joihin ei voida jälkikäteen vaikuttaa. Dynaamisiin tekijöihin kuuluvat esimerkiksi rikollisuudelle myönteiset asenteet ja uskomukset, epäsosiaalinen ja rikosmyönteinen seura, heikko itsekontrolli, impulsiivisuus ja päihderiippuvuus. (Hypén 2004, 7; Rikosseuraamusalan ohjelmatyön linjaukset 2007, 8; Motiuk 2003, 20-21.)

3 PÄIHDETYÖ VANKILOISSA

“Miksi vangit luopuisivat päihteistä ja elämäntavastaan, eli niistä elementeistä, joiden avulla he saavat tyydytystä ja pystyvät olemaan jotakin. Miksi he luopuisivat tästä ja lähtisivät kohti elämäntapaa, jota he eivät tunne, josta he eivät usko saavansa tyydytystä ja jossa elämäntavassa heillä ei ole minkäänlaista arvostettua asemaa. Miksi ihmeessä?”

Antti Särkelä (Tourunen 2000, 147)

Päihdetyö jakaantuu päihdehoitoon, päihdekuntoutukseen ja päihdevalvontaan. Päihdehoitoa toteuttaa pääasiassa perusterveydenhuolto. Siihen sisältyy päihdearvio, vieroitus - ja katkaisuhoidot, päihdepsykiatrisen hoidon sekä opioidiriippuvaisten korvaus - ja ylläpitohoito. Päihdekuntoutus käsittää kuntouttavan toiminnan, jota toteutetaan yksilötyönä sekä erilaisina päihdeohjelmina. Vankiloiden päihdevalvontaan kuuluvat muun muassa päihteettömyyden valvonta ja tarkastukset (Rikosseuraamuslaitoksen www-sivut 2010.)

Vankila on hyvä paikka pysähtymiselle sekä oman terveydentilan ja päihdeongelmien hoitamiseksi (Päihdetyö vankeinhoidossa 2005, 1). Vankeusrangaistus voi mahdollistaa sen, että ne vaikeastikin päihdeongelmaiset, jotka eivät siviilissä hakeudu hoitopalvelujen piiriin, saavat vankilassa siihen mahdollisuuden (Tourunen 2000,

25). Vankeusrangaistus voi merkitä mahdollisuutta saada päihde- ja siihen liittyvä rikoskierre katkaistuksi sekä sitoutumista kuntoutukseen. Kun kuntoutus kohdennetaan oikeaan aikaan tietyssä tilanteessa olevalle vangille, saattaa se johtaa positiivisiin lopputuloksiin ajatellen vangin kuntoutumista ja siviiliin siirtymistä. (Granfelt 2008, 31.) Vankila-aikana vangin sosiaaliset haitat saattavat lisääntyä. Asunnon pitäminen saattaa vaikeutua siviilissä, jos rahat eivät riitä vuokranmaksuun. Lisäksi vanki saattaa olla velkaantunut esimerkiksi rikoskorvausten tai huumevelkojen vuoksi. Vankilakierre saattaa heikentää tai katkaista ihmissuhteita. Suurin yksittäinen vaikuttava tekijä asioiden huononemiseen on päihteiden käyttö ja sen mukanaan tuomat ongelmat. Tällaisiin vankien hyvinvointipuutteisiin vankilan henkilökunnan tulee pyrkiä vaikuttamaan, jotta paluu yhteiskuntaan helpottuisi. (Karsikas 2005, 19.)

Päihdekuntoutusta alettiin kehittää 1990-luvulta alkaen vankien lisääntyneen huumeongelman vuoksi. Koettiin tarpeelliseksi vaikuttaa päihteiden käytön ehkäisyyn, koska yritykset jatkaa päihteiden käyttöä vankilassa kasvoivat. (Karsikas 2005, 17.) Strategia huumeongelman synnyttämässä tilanteessa on kaksijakoinen. Huumeiden tarjontaa pyritään vähentämään, jotta kysyntäkin vähenisi. Tähän tähdätään toisaalta huumekontrollia kiristämällä ja toisaalta päihdekuntoutusta tehostamalla. Vankilan tulee panna täytäntöön vankeusrangaistuksia ja pyrkiä samanaikaisesti kuntouttamaan vankeja, yhdistää vankilan negatiivisia ja positiivisia tehtäviä, olla yhtä aikaa sekä ennalta ehkäisevä että erityisestävä, kuntouttava, laitos. (Tourunen 2000, 20-23.) Yleensä on arvioitu, että päihdeongelmaisen vangin tuloksellinen hoito maksaa itsensä nelinkertaisesti takaisin, kun huomioidaan uusintarikosten kustannukset, rikoksista aiheutuvat taloudelliset menetykset ja vankeudesta aiheutuvat kustannukset (Kallio 1999, 48).

Juha Kääriäinen (1994, 156) on sitä mieltä, että lähes kaikki vankilan virallisesti organisoima toiminta näyttäytyy vangille pakollisena tai tarkasti valvottuna ja sen vuoksi kielteisenä. Mutalahti (1999, 49-50) kuitenkin toteaa, että vangit ovat oppineet käyttämään vankilan päihdekuntoutusta entistä paremmin, kun mahdollisuuksia on lisätty. Vankeusaika halutaan käyttää hyödyksi omaa etua ajatellen (Tourunen 2000, 162). Vankilan kuntoutusjakso on kuitenkin vain lyhyt episodi elämässä, josta suurin osa on saattanut kulua päihdekeskeisesti. Vankilan päihdekuntoutus mahdol-

listaa oman päihteiden käytön ja kaiken siihen liittyvän pohtimisen ehkä ensimmäistä kertaa elämässä. (Granfelt 2008, 51.)

Rangaistusajan keskeisenä sisältönä on perinteisesti ollut työtoiminta. Vankien työkyvyttömyys ja työntekoon tottumattomuus ovat kuitenkin supistaneet sitä huomattavasti. Työn oheen on sen vuoksi kehitetty muuta kuntouttavaa toimintaa. (Salminen 1999, 23.) Ohjelmatoiminnan synty perustuu kansainväliseen What works -keskusteluun eli siihen, mikä vaikuttaa rikosseuraamusalalla ja mikä ei (Uusintarikollisuuteen vaikuttavat toimintaohjelmat rikosseuraamusalalla 2005, 2). Lokakuussa 2001 järjestettiin Suomessa What works – Mikä vaikuttaa? -seminaari. Se oli ensimmäinen Suomessa järjestetty tilaisuus, jossa perehdyttiin kansainvälisiin selvityksiin rangaistusten tehosta sekä vankeinhoidon ja kriminaalihuollon, nykyisin rikosseuraamusalan, menetelmien vaikuttavuudesta. (Järvenpää & Kempas 2003, 4.) Päihdetyö on määritelty rikosseuraamusalan vuosikertomuksessa (2009, 17) tärkeimmäksi kuntouttavaksi toiminnaksi, jolla pyritään parantamaan valmiuksia rikoksettomaan elämäntapaan. Vuonna 2009 vankiloiden kuntouttaviin ohjelmiin osallistui yhteensä 1260 vankia, joista 444 vankia osallistui päihdeohjelmiin (Rikosseuraamusalan vuosikertomus 2009, 17).

Päihdekuntoutuksen tuloksellisuuden osoittimena tulisi täysraittisuuden lisäksi nähdä päihteiden käytön väheneminen sekä käytöstä aiheutuvien erilaisten, niin yksilöllisten kuin yhteiskunnallisten, ongelmien lievittäminen ja lieveneminen (Lahtinen-Antonakis 2007, 12). Mikään yksittäinen hoitomuoto ei ole kuitenkaan osoittautunut ylivertaiseksi ja kaikille sopivaksi (Koski-Jännes 1995, 17). Vaikka useilla vangeilla on samantyyppisiä kuntoutustarpeita, he ovat kuitenkin yksilöitä, joiden oma tilanne tulee ottaa huomioon (Karsikas 2005, 20). Tämän vuoksi mielekkäimmäksi strategiaksi on mielletty ”eteneminen laajalla rintamalla”, jolloin eri tavoin addiktoituneille päihdeongelmallisille vangeille pyritään tarjoamaan erityyppisiä ja intensiteetiltään eriasteisia ohjelmia ja tukitoimenpiteitä. Monipuoliset toimintaohjelmat, joissa käytetään useammanlaisia tekniikoita, tuottavat enemmän tuloksia. (Koski-Jännes 1995, 84-89.) Toiminnan vaikuttavuutta voidaan arvioida monella tavalla. Parhaiten päihdekuntoutuksen koetaan onnistuneen, kun vankilasta vapautuneet eivät enää syyllisty rikoksiin. Vaikuttavuutta ilmenee kuitenkin myös silloin, kun ihminen ei tee aikai-

sempaa vakavampia rikoksia, rikokset harvenevat, tilanne rikosten suhteen ei pahene tai tilanteen huononeminen hidastuu. (Karsikas 2005, 29.)

Erilaisten toimintaohjelmien kehittäminen syntyy riski -ja tarveperiaatteiden pohjalta. Rikoksen uusimisriski tulee vangin kohdalla kartoittaa ja toimenpiteet sekä valvonta on sopeutettava sen mukaisiksi. (Motiuk 2003, 18-23.) Vangille tehdään arviointikeskuksessa dynaamisia kriminogeenisiä tekijöitä koskeva riski -ja tarvearvio, jonka pohjalta tehdään suunnitelma vankeusprosessin ja kuntoutusjatkumon toteuttamiseen. Rikosseuraamustyössä kuntoutusjatkumo muodostuu toimenpiteistä, jotka ovat valvonnan, päihdehoidon, päihdekuntoutuksen, sosiaalityön tai vapautteen valmistelevan työn toimintakenttää. Näin ollen rikosseuraamusalalla päihdetyö nähdään koko henkilökunnan asiana. (Päihdetyö vankeinhoidossa 2005, 2-3). Vankilan omien päihdekuntoutusten lisäksi vangin vapautumisvaiheessa päihdekuntoutusjatkumon turvaaminen vaatii viranomaistyötä rikosseuraamusalan työntekijöiden ja kuntien sekä muiden toimijoiden kesken (Rikosseuraamusalan asiakaskunta, työprosessit ja kuntouttaminen 2008, 50).

Vankiloissa toteutettavan kuntoutuksen laatu pyritään varmistamaan erityisen toimintaohjelmien hyväksymismenetelmän avulla. Rikosseuraamusalalla on vuodesta 2002 alkaen sovellettu toimintaohjelmien hyväksymismenettelyä eli akkreditointia. Akkreditoituilla ohjelmilla tarkoitetaan ohjelmia, joiden odotetaan tieteellisen tutkimuksen perusteella vaikuttavan uusintarikollisuuteen vähentävästi. Päihdekuntoutusta ohjaa ja arvioi Rikosseuraamuslaitoksen asettama moniammatillinen asiantuntijaryhmä. (Kaukonen 2006; Rikosseuraamusalan ohjelmityön linjaukset 2007, 8; Rikosseuraamusalan vuosikertomus 2009, 17.) Rikosseuraamusalan ohjelmityölle on vuonna 2008 hyväksytty ohjelmityön linjaukset. Linjausten mukaan kaikkien rikosseuraamusalalla käytettyjen toimintaohjelmien tulisi käydä akkreditointimenettely vuoteen 2010 mennessä. Rikosseuraamusalan tulossopimuksen vuodelle 2011 mukaan nämä linjaukset tulisi vahvistaa vuonna 2011. (Oikeusministeriö 2010, 5; Rikosseuraamusalan asiakaskunta, työprosessit ja kuntouttaminen 2008, 49) Tultuaan akkreditoituksi ohjelma on käytössä muutaman vuoden, minkä jälkeen se arvioidaan uudelleen. Syynä tähän on se, että ohjelmien vaikuttavuudesta saadaan koko ajan uutta ajankohtaista tietoa, minkä vuoksi ohjelmia tulee jatkuvasti arvioida. (Rikosseuraamusalan ohjelmityön linjaukset 2007, 8.) Rikosseuraamusalan tulossopimuk-

nessa vuodelle 2011 pitkän aikavälin tavoitteeksi laadunhallinnassa on määritelty toimintojen yksilöllisen vaikuttavuuden ja toimintatapojen yhdenmukaisuuden järjestelmällinen seuraaminen (Oikeusministeriö 2010, 4).

Kansainvälisessä tutkimuksessa on todettu, että irtautuminen rikollisesta elämäntavasta on pitkäkestoinen prosessi. Siinä on kysymys henkilökohtaisesta kehitymisestä ja kypsymisestä ja siihen liittyvästä sosiaalisten siteiden muuttumisesta. Tämän prosessin käynnistämiseksi, ylläpitämiseksi sekä tukemisessa tarvitaan erilaisia menetelmiä. (Rikosseuraamusalan ohjelmatyön linjaukset 2007, 4.) Toimintaohjelmissa vaikutetaan rikollista käyttäytymistä tukeviin asenteisiin, ongelmanratkaisutaitoihin, vihamielisyyteen, tunne-elämään ja asenteisiin. Päihdekuntoutuksella pyritään ensisijaisesti vaikuttamaan päihteiden väärinkäyttöön. Päihdekuntoutus pyritään integroimaan työhön, opetukseen ja vapaa-ajan toimintoihin, jotta koko rangaistusaika tukisi päihteistä irrottautumista. (Karsikas 2005, 27.)

Useiden ohjelmien taustalla on kognitiivis-behavioraalinen toimintamalli, sillä sen on todettu parhaiten vaikuttavan kriminogeenisiin tekijöihin. Kognitiivis-behavioraalilla käsitteellä tarkoitetaan ajattelun, tunteiden ja toiminnan sekä ympäristön välistä vuorovaikutusta. Kognitiivis-behavioraalisten ohjelmien periaatteena on käyttäytymiseen vaikuttaminen ajatteluun vaikuttamisen kautta. Lähtökohtana tälle teoriamallille toimii sosiaalisesta oppimisteoriasta peräisin oleva ajatus, että rikollinen käyttäytyminen on opittua ja siitä voi myös oppia pois. (Rikosseuraamusalan ohjelmatyön linjaukset 2007, 5.)

Erilaista päihdekuntoutusta ja päihdekuntoutusohjelmia on käytössä lähes kaikissa vankiloissa. Vankilaan tulovaiheessa vangille tehdään tulohaastattelu, jossa laaditaan päihdearvio. Päihdearvion perusteella ryhdytään vangille sopivimmiksi koettuihin toimiin. Useissa tapauksissa päihdekuntoutus aloitetaan 1-3 viikon mittaisella vieroitushoidolla, sillä monet vangit tarvitsevat välitöntä vieroitushoitoa vankilaan tullessaan. Vaikeissa vieroitusoireissa vanki voidaan lähettää vankisairaalaan tai ulkopuoliseen sairaalahoitoon. Jos opioidiriippuvaisen vangin korvaushoito on aloitettu ennen tuomion täytäntöönpanoa, on hänellä oikeus saada korvaushoitoa osana vankilan terveydenhuoltoa. (Päihdetyö vankeinhoidossa 2005, 4-7.)

Yksi tapa luokitella ohjelmia on jakaa ne motivointi- ja vaikuttavuusohjelmiin. Motivointiohjelmien tunnuspiirre on ohjelman lyhytkestoisuus. Motivointiohjelmilla pyritään lisäämään ja ylläpitämään muutosmotivaatiota. Vankia myös motivoidaan ryhtymään jatkotoimenpiteisiin ajatellen elämäntilannettaan ja rikollista käyttäytymistä. Motivointiohjelmien kohdentamisessa uusimisriski ei ole niin merkittävä tekijä kuin vaikuttavuusohjelmissä, jotka ovat suunnattu korkean uusimisriskin omaaville vangeille. Vaikuttavuusohjelmat ovat pitkäkestoisia ja intensiivisiä. Vaikuttavuusohjelmien tavoitteena on saada vanki tulemaan tietoiseksi rikollista käyttäytymistä ylläpitävistä ajattelu- ja käyttäytymismalleistaan. Tämän jälkeen vankia autetaan arvioimaan uudelleen haitallisia ajattelu- ja käyttäytymismallejaan ja kehittämään niiden tilalle rikoksetonta elämäntapaa tukevia ajattelu- ja toimintamalleja. (Rikosseuraamusalan ohjelmatyön linjaukset 2007, 7.)

Monissa vankiloissa järjestetään infotilaisuuksia, joissa käsitellään päihdekuntoutusta vankilassa, päihderiippuvuutta, retkahtamista ja päihdesairauksia. Päihdeinfo vankilaan tullee painottuu eri kuntoutusvaihtoehtoihin vankeusrangaistuksen aikana. Vapautumisvaiheessa taas tarjotaan tietoa yhteiskunnan päihdehoitomahdollisuuksista. (Päihdetyö vankeinhoidossa 2005, 4.)

Vankiloissa toteutetaan lähinnä lyhytkestoista tuomiota suorittaville motivaatio- ja info-ohjelmia. Motivaatio- ja info-ohjelmiin kuuluu esimerkiksi Antiriippuvuus® -ryhmätoimintaohjelma. Motivaatio- ja info-ohjelmien tavoitteena on jakaa tietoa päihhteistä ja päihderiippuvuudesta sekä vahvistaa ryhmädynamiikan kautta vangin omaa päätöksentekoa. (Päihdetyö vankeinhoidossa 2005, 4.)

Intensiivisemmät ja pitkäkestoisemmat päihdekuntoutusohjelmat kestävät muutamasta kuukaudesta lähes kahteen vuoteen. Tällaiset päihdekuntoutusohjelmat on suunnattu päihhteetöissä asuinympäristössä asuvien suljettujen laitosten sopimusosastojen tai avolaitosten vangeille. (Päihdetyö vankeinhoidossa 2005, 5.) Kaikki avolaitokset ovat päihhteetöitä. Niihin pääsyn ehtona ovat sitoutuminen päihhteetömyyteen ja satunnaistesteihin (Rikosseuraamuslaitoksen www-sivut 2010). Pitkäkestoisia päihdekuntoutusohjelmia ovat muun muassa Järjenpään sosiaalisairaalan kehittämä 120 tuntia kestävä kognitiiviseen lähestymistapaan perustuva Kalterit Taakse® -kurssi, 1-2 vuotta kestävä Kisko yhteisöhoito® sekä puoli vuotta kestävä kristillinen

päihdekuntoutus. Kiskon yhteisohoidon® suorittamistapa on suunniteltu niin, että 1-vaihe suoritetaan suljetussa vankilassa ja 2-vaihe avovankilassa. Hoito-ohjelman 3-vaihe toteutetaan klinikoiden jatkohoitoyksikössä tai kotipaikkakunnalla. Kristillinen päihdekuntoutus on tarkoitettu niille vangeille, jotka ovat motivoituneita pääsemään irti päihteistä ja suhtautuvat myönteisesti hengellisiin asioihin. (Päihdetyö vankeinhoidossa 2005, 5.)

Päihdekuntoutusta tukevia sopimusosastoja on neljänlaisia. Sitoumusosastossa vanki sitoutuu päihteettömyyteen ja suostuu satunnaistesteihin. Tukiosastolla mahdollistuvat päihteettömän ympäristön lisäksi säännölliset yksilökeskustelut ja ohjattu ryhmämuotoinen toiminta. Teemaosastolla on edellisten lisäksi strukturoitu päihdekuntoutusohjelma. Yhteisöhoito-osastolla noudatetaan edellisten lisäksi yhteisöhoitoperiaatteita, joissa asukkaat muodostavat toisistaan vastuussa olevan yhteisön. (Päihdetyö vankeinhoidossa 2005, 6.)

Vankiloissa on mahdollista osallistua tietyille vankiryhmille suunnattuun ohjelma-toimintaan. Vankiloiden päihdekuntoutusohjelmissa retkahtaneiden vankien on mahdollista suorittaa retkahdushoito-ohjelma. Vapautuvien vankien päihdejaksolla käsitellään omaa päihdeiden käyttöä ajatellen vapautumista ja siviiliin siirtymistä. Rattikurssi on 2-3-päiväinen rattijuoppouteen syyllistyneille vangeille suunnattu ohjelma, jonka tavoitteena on käsitellä päihtyneenä liikenteessä ajamiseen liittyviä tekijöitä. Selkis-kurssi on tarkoitettu erityisesti sakon muuntorangaistusta suorittaville vangeille, joilla on päihdeiden käytön ongelmien seurauksena tarve selvittää omaa elämäntilannettaan. (Päihdetyö vankeinhoidossa 2005, 6.)

Vertaisryhmätoiminta on koettu päihteettömyyttä ja rikoksettoman elämäntavan edistämistä ylläpitäväksi ja tukevaksi toiminnaksi. Vankiloissa on mahdollista osallistua itsehoidollisesti AA- tai NA-toimintaan. (Päihdetyö vankeinhoidossa 2005, 7.) AA- ja NA-ryhmät perustuvat kohtalotoveruudelle ja tasa-arvoisuudelle tarjoten toiminnallista, sosiaalista ja henkistä tukea elämälle ilman päihkeitä ja rikollisuutta. AA ja NA saattavat turvata vangin hoitojatkumon myös vapautumisen jälkeen. (Koski-Jännes 1995, 32-33.)

Ohjelmatoiminnan lisäksi yksilökeskeinen päihdekuntoutus on merkittävää. Kaikilla vangeilla ei ole halua osallistua tai he eivät sovellu ryhmämuotoiseen toimintaan. Tällöin vangin on mahdollista keskustella ohjaajan kanssa päihhteettömyyteen liittyvistä asioista säännöllisesti. Yksilökeskustelut saattavat myös toimia päihdeohjelmien ohella tai niiden jatkohoitona. (Päihdetyö vankeinhoidossa 2005, 7.)

Vanki on mahdollista sijoittaa päihdekuntoutukseen määrääjäksi vankilan ulkopuolelle. Sijoitukset tehdään tavallisesti rangaistusajan loppupuolella. (Päihdetyö vankeinhoidossa 2005, 7.) Tällä tavoin pyritään helpottamaan vapautumisvaiheen toimintaa kehittämällä ja lisäämällä olosuhteiden avoimuutta. Periaatteena toimii se, että vapautumisen lähetessä vanki siirtyy suljetusta vankilasta avovankilaan ja siitä edelleen ulkopuoliseen laitokseen (Karsikas 2005, 28) tai koevapauteen. Vangin on mahdollista päästä valvottuun koevapauteen aikaisintaan kuusi kuukautta ennen ehdonalaista vapautumista. Valvottu koevapaus perustuu rangaistusajan suunnitelmaan, johon on merkattu ne asiat, joihin vaikuttamalla voidaan edistää vangin valmiuksia rikoksettomaan elämäntapaan ja yhteiskuntaan sijoittumiseen. Valvotussa koevapauksessa jatketaan vankilassa aloitettua kuntoutusta sisällyttämällä toimintavelvoitteen päihdeongelmien vähentämiseen tarkoitettuja palveluja. Valvotussa koevapauksessa vangin on sitouduttava päihhteettömyyteen ja päihhteettömyyden valvontaan allekirjoittamalla päihhteettömyyssitoumus. (Valvotun koevapauden toimeenpano (6/011/2008).)

4 KALTERIT TAAKSE® -PÄIHDEOHJELMA

Vankien päihdehuollon kehittämishanke eli VP-projekti aloitti Raha-automaattiyhdistyksen tukemana vuonna 1996 ja päättyi huhtikuussa 1999. VP-projektiin osallistui A-klinikkasäätiö, Sininauhaliitto, Helsingin diakonissalaitos ja Kalliolan Kannatusyhdistys sekä noin kymmenen vankilaa. VP-projektissa pyrittiin systemaattiseen ja kokonaisvaltaiseen päihdetyön organisointiin. (Mutalahti 1999, 5.) Projektin aikana vankiloissa alettiin entistä enemmän keskustella päihdeongelmista, hoitovastuusta sekä hoidon kehittämisestä. Projektin myötä myös asenteiden päihde-

kuntoutusta kohtaan koettiin muuttuvan myönteisemmiksi. Projektin pitkäaikaisvaikutusta saattaa ilmentää vankiloiden into kehittää pitkällä tähtäimellä päihdetyötä ja päihdestrategioita. (Kallio 1999, 46.)

A-klinikkasäätiön osuutta projektissa toteutti Järvenpään sosiaalisairaala. Tehtäväkseen Järvenpään sosiaalisairaala sai kehittää hoito-ohjelman tai -ohjelmia päihdeongelmallisille vangeille. Kehiteltävän ohjelman lähtökohdaksi otettiin tutkimustieto ja sairaalan omat kokemukset. Hoito-ohjelman toimivuutta testattiin pilottiryhmällä, minkä jälkeen ohjelmaan tehtiin tarvittavia muutoksia. Vuonna 1997 aloitettiin Kalterit taakse®-kurssit. (Mutalahti 1999, 37.) Ryhmiä toteutettiin kyseisenä vuonna kymmenen. Lisäksi järjestettiin ryhmään aiemmin osallistuneiden jatkotapaamisia. Vuonna 2008 projektin katsottiin saavuttaneen käytännön tavoitteensa: hoito-ohjelma oli suunniteltu, kokeiltu ja sitä oli arvioitu. Tästä seurasi koulutusten järjestäminen ja hoito-ohjelman markkinointi vankiloihin. (Kallio 1999, 8-9.) Kalterit taakse® on rikosseuraamuslaitoksen virallisesti hyväksymä ohjelma vankiloiden päihdeohjelmaksi (Rikosseuraamuslaitoksen www-sivut 2010).

Kalterit taakse -nimitys on rekisteröity. Sitä voivat käyttää ainoastaan ne, jotka ovat kouluttautuneet Järvenpään sosiaalisairaalan Kalterit taakse® -päihdehoito-ohjelman suunnitteleiden tai sitä toteuttaneiden työntekijöiden pitämällä kurssilla. Tällä pyritään takaamaan hoito-ohjelman laatu, sillä Kalterit taakse® on suunniteltu kokonaisuudeksi. (Kallio 1999, 50.)

Kalterit taakse® -päihdeohjelma on suunnattu toteutettavaksi päihdeongelmallisille tai rikostaustaisille vangeille pääosin suljetussa vankilassa. Ohjelma on strukturoitu hoito-ohjelma, jossa keskitytään vankien päihde- ja rikoskierrettä ylläpitävien ajattelu- ja toimintamallien muuttamiseen. Päihdeohjelman tuntimäärällinen kesto on 120 tuntia. Tämä voidaan toteuttaa 4 viikon aikana kokopäiväisesti tai 4-6 kuukauden aikana integroituna osaksi muuta vankilan työ-, kuntoutus- ja opiskelu- ja vapaa-ajan toimintaa. (Holmberg & Kavén; Kallio 1999, 10; Rikosseuraamuslaitoksen www-sivut 2010.)

Kalterit taakse® -päihdeohjelma sisältää viikko-ohjelman. Päihdeohjelman teemoina ovat päihderiippuvuus ja sen seuraukset, epäsosiaalisen elämäntavan ilmenemismu-

dot, riskitilanteiden analysointi sekä erilaiset harjoitukset esimerkiksi päätöksenteosta ja jämäkkyyydestä. Lisäksi kurssilla harjoitellaan ongelmanratkaisutaitoja, arkielämän selviytymistaitoja ja riskitilanteiden hallintakeinoja sekä kehitetään seuraamusajattelua, opetellaan suunniteltua ajankäyttöä ja kehitetään sosiaalista tukiverkkoa. Kurssin loppupuolella pohditaan sosiaalisia arvoja erilaisten tehtävien avulla. Menetelminä kurssilla toimivat ryhmäkeskustelut, harjoitukset, yksilö- ja ryhmätehtävät, rooliharjoitukset, luennot, videot ja toiminnallinen yhdessäolo. (Holmberg & Kavén.)

5 KALTERIT TAAKSE -PÄIHDEOHJELMAN JATKOJAKSO SATAKUNNAN VANKILASSA HUIITTISTEN OSASTOLLA

Satakunnan vankila kuuluu Länsi-Suomen rikosseuraamusalueeseen ja jakautuu Huittisten ja Köyliön osastoihin. Vankitiloja Satakunnan vankilalla on yhteensä 169. Vuonna 2009 keskivankiluku Satakunnan vankilassa oli 155. (Rikosseuraamuslaitoksen www-sivut 2010.) Satakunnan vankila pyrkii olemaan toiminnoiltaan haluttu avovankila avolaitoskelpoisille vangeille. Vangeille tarjotaan ammatillisesti kehittelevää työtoimintaa, ammatillista koulutusta sekä työkykyyn ja rikoksettomaan elämäntapaan kuntouttavaa toimintaa. (Satakunnan vankilan www-sivut 2010.)

Satakunnan vankilan rooliksi on muotoutunut turvallinen vankeusrangaistusten täytäntöönpano ja pyrkiminen vankien rikollisen elämäntavan muuttamiseen vangin työkykyä säilyttävillä, lisäävillä ja ammattitaitoa parantavilla toimenpiteillä. Satakunnan vankilan päivittäisiä toimintoja määrittää vankien syrjäytymiskehitykseen ja päihdeiden ongelmakäyttöön puuttuminen. (Satakunnan vankila päihdestrategia 2005–2008, 5-6.) Satakunnan vankilassa vangeilla on mahdollisuus avolaitosolosuhteissa järjestettävän työtoiminnan ohella ja siihen liittyen saada suunnitelmallista päihdekuntoutusta. Satakunnan vankilassa järjestettävä päihdetyö perustuu moniammatillisuuteen ja monialaisuuteen. (Satakunnan vankila päihdestrategia 2005–2008, 11.)

Satakunnan vankila julistautui muiden avolaitosten kanssa päihteettömäksi avolaitokseksi 1.11.1999. Tämän jälkeen jokainen Satakunnan vankilaan saapunut vanki on allekirjoittanut päihteettömyyssitoumuksen, jossa sitoutuu päihteettömyyteen ja on valmis pyydettäessä todistamaan sen. Todistaminen tapahtuu pääsääntöisesti virtsa-kokeena tai puhalluttamisena. Vankilan johtajan päättäessä vangin päihteettömyys saatetaan testata verinäytteenä. (Satakunnan vankila päihdestrategia 2005–2008, 7-8.) Pääsääntöisesti päihderikkomukseen syyllistyneen vangin avolaitospaikka esitetään peruutettavaksi ja vanki määrätään suljettuun laitokseen (Satakunnan vankila päihdestrategia 2005–2008, 16). Suljettuun vankilaan siirron jälkeen vangin on mahdollista osallistua siellä järjestetyille intensiivijaksolle, joilta on mahdollisuus palata takaisin avovankilassa järjestettyyn päihdekuntoutukseen. Osa vangeista kuitenkin suorittaa rangaistuksensa loppuun suljetussa vankilassa, koska heidät on todettu avolaitoskelvottomiksi. (Satakunnan vankila päihdestrategia 2005–2008, 21.)

Kriminaalihuoltolaitos, Vankeinhoitolaitos ja Rikosseuraamusvirasto yhdistyivät Rikosseuraamuslaitokseksi vuoden 2010 alussa. Uudistuksen myötä Suomi jakautui kolmeen rikosseuraamusalueeseen väestökehityksen ja vankimäärän mukaan. Rikosseuraamusalueita ovat Etelä-Suomen rikosseuraamusalue, Länsi-Suomen rikosseuraamusalue sekä Itä- ja Pohjois-Suomen rikosseuraamusalue. (Rikosseuraamuslaitoksen vuosikertomus 2009, 2-4.)

Satakunnan vankilan Huittisten osaston erityisohjaajan Sari Nokkalan mukaan (henkilökohtainen tiedonanto 12.11.2010) Kalterit taakse -päihdeohjelman jatkojaksoa alettiin kehittää tarpeesta vastata uusien aluejakojen sekä 2006 uudistuneen vankeuslain vaatimuksiin ja odotuksiin. Satakunnan vankilan päihdekuntoutusosastolla on aikaisemmin pyörinyt taukoamatta Elämänpyörä -päihdeohjelma. Tämä kuitenkin koettiin työlääksi resurssien vähyyden ja ajoittain vähäisen osallistujamäärän takia. Lisäksi haluttiin päihdekuntoutus, jolla on selvä alku ja loppu. (Nokkala henkilökohtainen tiedonanto 12.11.2010.)

Satakunnan vankilan Huittisten osastolla valittiin työryhmä, joka koostui erityisohjaajasta, ohjaajasta ja sairaanhoitajasta. Työryhmä lähti kyselemään ja selvittelemään millaiselle päihdekuntoutusohjelmalle olisi tarvetta ja mihin Satakunnan vankilan tulisi rikosseuraamusalueellaan pystyä vastaamaan. Länsi-Suomen rikosseuraamus-

alueen suljetuissa vankiloissa toimii Kalterit taakse® -pähdeohjelma, johon Satakunnan vankila halusi kehittää jatko-ohjelman. Tällöin mahdollistuisi myös rikosseuraamuslaitoksen strategia vangin portaittaisesta vapautumisesta. Satakunnan vankilan Huittisten osaston työryhmä on kehitellyt yhdessä Järvenpään sosiaalisairaalan sekä aluevankilan kehittämisspäällikön kanssa jatko-ohjelmaa Kalterit taakse® -pähdeohjelmalle. Pähdeohjelman jatkojakson kehittämisprosessi on edelleen kesken. (Nokkala henkilökohtainen tiedonanto 12.11.2010.)

Satakunnan vankilassa Huittisten osastolla on järjestetty kaksi kertaa Kalterit taakse -pähdeohjelman jatkojakso, joka on ollut kestoaltaan neljä kuukautta. Kurssin aluksi kartoitetaan osallistujien elämäntilanne, jotta osallistujat ja ohjaajat oppisivat tuntemaan toisensa paremmin. Tämän jälkeen syvennetään Kalterit taakse® -pähdeohjelman asioita oman elämän kautta, jolloin opittuja asioita, uusia ajatuksia ja uusia toimintamalleja pyritään soveltamaan käytäntöön. Kalterit taakse® -pähdeohjelmassa esimerkiksi tilanneanalyysjä käydään läpi ja pohditaan valmiiden esimerkkien avulla. Pähdeohjelman jatkojaksolla nämä tilanteet ja esimerkit taas pyritään löytämään omasta elämästä. Tavoitteena on, että läpikäytyt asiat syventyisivät tullen samalla henkilökohtaisiksi. (Nokkala henkilökohtainen tiedonanto 12.11.2010.)

6 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TUTKIMUSTEHTÄVÄT

Tutkimuksen tarkoituksena on arvioida Satakunnan vankilan Huittisten osaston Kalterit taakse -päihdeohjelman jatkojakson suorittaneiden vankien kokemuksia ja mielipiteitä kurssin kokonaisvaltaisesta toimimisesta, tärkeydestä ja mahdollisista muutosehdotuksista. Tarkasteltavana ovat vankien päihteiden käyttö ennen kurssin suorittamista sekä kurssin suorittamisen jälkeen. Tarkoituksena on saada Satakunnan vankilalle tietoa kurssin toimivuudesta ja onnistumisesta sekä mahdollisista muutosehdotuksista vankien näkökulmasta käsin. Tämä on tärkeää siksi, että päihdeohjelma pyritään saamaan akkreditoituksi toimintaohjelmaksi.

- 1) Millaista vankien päihteiden käyttö on ollut ennen vankeutta ja Kalterit taakse -päihdeohjelman jatkojakson suorittamista?
- 2) Miksi vangit hakivat Kalterit taakse -päihdeohjelman jatkojaksolle?
- 3) Mitä mieltä vangit ovat Kalterit taakse -päihdeohjelman jatkojaksosta?
- 4) Miten Kalterit taakse -päihdeohjelman jatkojakso vaikutti vangin ajatuksiin omasta päihteiden käytöstään?

7 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

7.1 Tutkimusmenetelmä ja aineiston keruumenetelmä

Tutkimusmenetelmäksi valitsin teemahaastattelun. Teemahaastattelu on puolistrukturoitu haastattelumenetelmä, jossa edetään tiettyjen teemojen ja niihin liittyvien kysymysten avulla. Haastattelun teemat perustuvat tutkimuksen viitekehykseen, eli tutkittavasta ilmiöstä jo tiedettyyn. (Tuomi & Sarajärvi 2004, 77-78.) Teemahaastattelu perustuu oletukseen, että kaikkia yksilön kokemuksia, ajatuksia, uskomuksia ja tunteita voidaan tutkia (Hirsjärvi & Hurme 2009, 48). Teemahaastattelussa pyritään löytämään merkityksellisiä vastauksia tutkimuksen tarkoituksen ja tutkimustehtävän mukaisesti. (Tuomi & Sarajärvi 2004, 77.)

Teemahaastattelumenetelmän valitsin siksi, että halusin antaa haastatelluille mahdollisuuden tuoda esille itseään koskevia asioita mahdollisimman vapaasti. Teemahaastattelumenetelmä toimisi myös tutkimustani edesauttavasti, sillä haastateltava voi kertoa itsestään ja aiheesta laajemmin kuin tutkija pystyy ennakoimaan (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2002, 192.) Asetettujen teema-alueiden tulisikin olla niin väljiä, että tutkittavaan ilmiöön liittyvät monialaiset tulkinnat tulisivat esille (Hirsjärvi & Hurme 2009, 67).

Haastattelurunko ei koostu yksityiskohtaisesta kysymysluettelosta, vaan teema-alueuettelosta. Teema-alueuettelo sisältää alueita, joihin haastattelukysymykset varsinaisesti kohdistuvat. (Hirsjärvi & Hurme 2009, 66.) Teemahaastattelun etuna on joustavuus, jonka avulla voidaan säädellä aineiston keruuta tilanteen edellyttämällä tavalla ja vastaajia myötäillen. Teemahaastattelun vastauksia voidaan analysointivaiheessa tulkita laajemmin kuin esimerkiksi kyselyn vastauksia. (Hirsjärvi ym. 2002, 192-193.) Tämä johtuu muun muassa siitä, että haastattelutilanteessa haastattelijan on mahdollista esittää tarkentavia kysymyksiä (Hirsjärvi & Hurme 2009, 34).

Haastatteluun katsotaan sisältyvän erilaisia virhelähteitä, jotka voivat aiheutua niin haastattelijasta kuin haastateltavastakin. Haastattelua tehtäessä on otettava huomioon se, että haastateltava saattaa antaa sosiaalisesti suotavia vastauksia (Hirsjärvi ym.

2002, 193). Haastateltava voi myös kaunistella asioita vastatessaan kysymyksiin, jotka koskevat yksilölle arkaluontoisia asioita (Alasuutari 2001, 150).

Tutkimukseni on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Kvalitatiivisen tutkimuksen tyypillisin piirre on kokonaisvaltaisen tiedon hankkiminen, ja aineiston kokoaminen luonnollisista tosielämän tilanteista. Pyrkimyksenä on ennemminkin tosiasioiden löytäminen tai paljastaminen kuin jo olemassa olevan toteaminen. Sen takia lähtökohtana ei ole teorian tai hypoteesien testaaminen vaan aineiston yksityiskohtainen tarkastelu. (Hirsjärvi ym. 2002, 152-155.) Tässä tutkimuksessa pyritään arvioimaan vankien kokemuksia ja mielipiteitä Satakunnan vankilan Huittisten osaston Kalterit taakse-päihdeohjelman jatkojaksosta.

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa aineistosta ei pyritä tekemään yleistettäviä päätelmiä (Hirsjärvi ym. 2002, 169). Tämän vuoksi tutkimusyksiköiden suuri joukko ei ole tarpeen tai edes mahdollinen. Yksikin haastattelu voi helposti tuottaa yli 30 tekstisivua. Ei siis ole järkevää tehdä niin paljon haastatteluja, että yksilöiden väliset erot olisivat tilastollisesti merkittäviä. (Alasuutari 2001, 39.) Tutkimuksessa on tärkeää, että he, joilta tietoa kerätään, tietävät tutkittavasta aiheesta mahdollisimman paljon tai että heillä on kokemusta asiasta (Tuomi & Sarajärvi 2004, 87-88). Aineistoa voidaan kutsua riittäväksi, kun samat asiat alkavat kertaantua haastatteluissa (Hirsjärvi ym. 2002, 169).

7.2 Tutkimuksen kohderyhmä

Tutkimuksen kohderyhmä on Satakunnan vankilan Huittisten osaston Kalterit taakse-päihdeohjelman jatkojakson suorittaneet vangit. Kohderyhmä koostuu päihdeongelmaisista vangeista, joilla on aikaisempaa päihdekuntoutustaustaa.

7.3 Tutkimusaineiston analyysimenetelmä

Tutkimuksen aineisto on analysoitu induktiivisella sisällönanalyysimenetelmällä. Se on menetelmä, jonka avulla voidaan analysoida dokumentteja systemaattisesti ja objektiivisesti (Tuomi & Sarajärvi 2004, 105). Sisällönanalyysimenetelmällä etsitään

tekstin merkityksiä ja pyritään tuottamaan tiivistetty ja yleisessä muodossa oleva kuvaus tutkittavasta ilmiöstä (Kyngäs & Vanhanen 1999, 4; Tuomi & Sarajärvi 2004, 106).

Induktiivinen sisällönanalyysi on kolmivaiheinen prosessi, johon kuuluu aineiston redusointi, klusterointi ja abstrahointi. Haastattelujen redusoinnissa aukikirjoitettu haastatteluaineisto pelkistetään siten, että jäljelle jäävät vain tutkimustehtävälle olennaiset ilmaisut. Aineiston klusteroinnissa eli ryhmittelyssä aineiston alkuperäisilmaukset käydään läpi, ja aineistosta etsitään samankaltaisuuksia ja eroavaisuuksia kuvaavia käsitteitä. Tämän jälkeen samaa tarkoittavat käsitteet ryhmitellään ja yhdistetään alakategorioiksi sekä nimetään kategorian sisältöä kuvaavalla käsitteellä. Klusterointivaiheessa aineisto tiivistyy, koska yksittäiset tekijät sisällytetään yleisempiin käsitteisiin. Kolmas vaihe on abstrahointi eli käsitteellistäminen. Tällöin jo aikaisemmassa vaiheessa luodut kategoriat yhdistetään entistä yleisemmälle tasolle yläkategorioiksi. Induktiivisen sisällönanalyysin kaikissa vaiheissa tutkijan on pyrittävä ymmärtämään tutkittavia heidän omasta näkökulmastaan käsin. (Tuomi & Sarajärvi 2004, 111-115.)

Tutkimuksen sisältöä kuvaan pelkistettyjen ilmausten ja niistä johdettujen alakategorioiden avulla. Tutkimuksessa on myös esitetty haastatteluissa ilmenneitä alkuperäisilmaisuja. Näiden suorien lainausten tarkoituksena on elävöittää tutkimusta sekä lisätä tutkimuksen luotettavuutta, osoittaen lukijalle minkälaisesta alkuperäisaineistosta kategoriat on muodostettu (Aaltola & Valli 2007, 180; Hirsjärvi ym. 2002, 215).

7.4 Tutkimuksen luotettavuus

Laadullisen tutkimuksen luotettavuuden määrittelemiseen ei ole olemassa selkeitä ohjeita (Tuomi & Sarajärvi 2004, 135). Kaikissa tutkimuksissa pyritään välttämään virheitä, mutta silti eri tutkimusten luotettavuus ja pätevyys vaihtelevat. Tämän vuoksi tutkimuksissa pyritään arvioimaan tutkimuksen luotettavuutta. Tutkimuksen peruslähtökohtana tulee olla tutkittavien henkilöiden mielipiteiden ja käsitysten tulkitseminen ja raportointi niin autenttisesti kuin mahdollista. Tutkimuksen luotetta-

vuutta kuvaa alkuperäisaineistosta tehtyjen tulkintojen yhteensopivuus. Tällä tarkoitetaan sitä, kuinka luotettavaa tutkijan analyysi materiaalista on ja onko kaikki käytävissä oleva aineisto otettu huomioon. (Hirsjärvi & Hurme 2009, 189; Hirsjärvi ym. 2002, 214.) Haastatteluvaiheen aikana laatua voi parantaa huolehtimalla muun muassa haastatteluvälineiden kunnosta. Haastatteluaineiston luotettavuus riippuu sen laadusta. Tähän vaikuttavat muun muassa tallenteiden kuuluvuus, litteroinnin eli haastattelujen aukikirjoittamisen sääntöjen noudattaminen sekä analysoinnin sattumanvaraisuus. (Hirsjärvi & Hurme 2009, 184-185.)

Laadullisen tutkimuksen lähtökohtana on, ettei haastattelu etene tutkijan asettamien yksityiskohtaisten kysymysten ja käsitteiden mukaan, vaan haastateltava voi itse tuottaa käsityksensä tutkittavasta asiasta. Tällöin tutkijan on mahdollista löytää uusia näkökulmia, ei pelkästään todentaa ennestään epäilemäänsä. (Aaltola & Valli 2007, 162.) Tutkijan oma sitoutuminen tukee tutkimuksen luotettavuutta (Tuomi & Sarajärvi 2004, 135). Olen suorittanut sosionomi (AMK) -opinnoissani kolme harjoittelujaksoa vankilassa ja koen mielenkiintoa pyrkiä alalle. Toisin sanottuna kiinnostukseni alaa kohtaan on suuri, mikä tukee sitoutumistani tekemääni tutkimukseen.

Tutkimuksen luotettavuuteen vaikuttava piirre on haastateltavien luotettavuus ja se millä perusteilla heidät on valittu tiedonantajiksi (Hirsjärvi & Hurme 2009, 189; Tuomi & Sarajärvi 2004, 138). Tutkimukseni tiedonantajat, Kalterit taakse -päihdeohjelman jatkojakson suorittaneet vangit, näen luotettaviksi tiedonantajiksi siksi, että he tietävät itseään vaikuttavista asioista parhaiten. Vain he pystyvät kertomaan omakohtaisia kokemuksiaan ja mielipiteitään. Niinhän tutkimustehtäväni nimenomaan perustuu. Uskon, että haastateltavat ymmärsivät haastatteluissa esitetyt kysymykset tarkoitettulla tavalla. Tutkimuksen luotettavuutta kuitenkin heikentää se, olenko ymmärtänyt haastateltujen sanomat oikein.

Tutkijan ja tiedonantajien välinen suhde on merkittävä tutkimuksen luotettavuuteen vaikuttava tekijä (Tuomi & Sarajärvi 2004, 138). Tutkijan ja tiedonantajien välisen suhteen koen olleen hyvä, sillä haastatteluissa vangit puhuivat avoimesti omista mielipiteistään ja kokemuksistaan. Uskon, että haastatteluissa julki tulleet asiat ovat todennukaisia. Luotettavuutta parantaa myös haastateltujen vapaaehtoisuus ja valmius esittää omia mielipiteitään. Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta arvioidaan kui-

tenkin kokonaisuutena, jolloin ei riitä, että edellä mainitut kohdat täyttyvät erikseen, niiden pitää olla myös suhteessa toisiinsa (Tuomi & Sarajärvi 2004, 134).

7.5 Tutkimuksen eettisyys

Laadullisen tutkimuksen aineisto kootaan luonnollisista tosielämän tilanteista käyttäen menetelmiä, joissa tutkittavien omat näkökulmat ja ajatukset tulevat esiin (Tuomi & Sarajärvi 2004, 122). Tällöin tutkijan tulee pitää huoli siitä, että tutkimustulos vastaa aineistoa eikä ole puutteellista tai harhaanjohtavaa (Hirsjärvi ym. 2002, 27; Tuomi & Sarajärvi 2004, 130).

Tutkimuksen eettisyyteen liittyy tutkimuksen kohteena olevien henkilöiden oikeudenmukainen kohtelu. Tutkimukseen osallistumisen tulee olla vapaaehtoista ja tutkijan tulee erityisesti selvittää tutkittavalle, mistä tutkimuksessa on kysymys sekä miksi ja miten tutkimuksen tuloksia käytetään. Aineistoa kerätessä tulee taata tutkittavan anonymisuus, tutkimuksen luottamuksellisuus sekä aineiston tallentaminen asianmukaisesti. (Hirsjärvi ym. 26-27.)

Tutkimustani varten anoin Rikosseuraamuslaitokselta tutkimusluvan (LIITE 1). Tutkimukseni haastattelutilanteessa kerroin ensimmäiseksi tutkimuksestani ja sen tarkoituksesta. Tämän jälkeen annoin haastateltavan päättää osallistumisestaan tutkimukseeni. Haastateltavat osallistuivat tutkimukseeni nimettöminä. En myöskään ottanut haastattelutilanteessa mitään tutkimukselleni epäolennaista esiin. Tutkimuksesta saatuja tietoja käsittelin ja säilytin luottamuksellisesti ja hävitin ne heti tutkimuksen valmistuttua. Tulen tutkimuksessani käsittelemään tutkittavien mielipiteet ja ajatukset autenttisinä. Tutkimustuloksissa esitetyt suorat lainaukset olen valinnut niin, ettei tutkimukseen osallistuneita yksilöitä voida tunnistaa.

8 TUTKIMUSTULOKSET

Tutkimustulosten tarkastelu tapahtuu luotujen yläkategorioiden kautta. Haastatteluai-
neiston analysointivaiheessa muokkasin esille nousseista pelkistetyistä ilmaisista
alakategorioita. Nämä alakategoriat olen abstrahoinut vielä yleisemmälle tasolle ylä-
kategorioiksi, joilla pyrin antamaan vastauksia tutkimustehtäviini.

8.1 Päihteiden käytön historia

Tutkimustuloksista muodostui viisi alakategoriaa, jotka käsittelivät päihteiden käytön
historiaa ennen tämänhetkistä tuomiota. Kaikki haastatellut olivat alkaneet käyttää
päihteitä nuorena. Karsikas (2005, 61) on myös omassa tutkimuksessaan havainnut
päihteiden käytön aloittamisen sijoittumisen nuorelle iälle. Päihteiden käyttäminen
oli haastatelluilla ollut säännöllistä, vaikka pitkiä täysraittiita jaksojakin oli ollut.
Haastatelluista yksi oli käyttänyt pelkästään alkoholia, kun taas toisilla päihteiden ja
lääkkeiden sekakäyttö oli runsasta. Säännöllinen päihteiden käyttö ennen vankilaa
sekä päihteiden sekakäytön yleisyys tulevat ilmi myös Karsikkaan (2005, 61) tutki-
muksesta.

*”Mä oon käyttäny vähä kaikkee mahollista. Alkoholia ja pillereit joskus ja
huumeit. Kaikenmaailman noita diapameja ja oxepameja ja semmosia hitait
niinku sanotaa ja sit noist huumeist hasist ja sit piriä. Ja se oli sit se mun jut-
tu se piri niinku.”* (Piri = amfetamiini (Lipsonen 1990, 199))

*”Joskus nuorempana mä käytin amfetamiinia paljon. Nyt mä oon käyttäny
lähinnä kaikkii tollasii muita stimulantteja.”*

*”No ei se nyt päivittäistä ollut, mutta harvoin se bilettäminen viikonlopun
loppumiseen loppu. Mut sanotaanko näin et jossain kohtaa elämää se oli aika
säännöllistä.”*

8.2 Päihteiden käytön syyt

Tutkimustuloksista ilmeni seitsemän alakategoriaa päihteiden käyttöön johtaville tekijöille. Kaikilla haastatellut kertoivat, että jossakin elämänvaiheessa päihteitä käytettiin hyvän olon hakuisuuteen. Osalle päihteiden käyttö saattoi aika ajoin toimia myös pakokeinona elämästä. Päihteitä käytettiin pääosin siksi, kun ei ollut muutaakaan tekemistä, huvikseen. Päihteiden käyttöön liittyi myös päihdemyönteinen läheispiiri sekä viihdekulttuuri. Kaikki haastatellut myönsivät, että jossakin vaiheessa päihteiden käyttö oli johtanut riippuvuuteen. Karsikas (2005, 61) on myös huomannut tutkimustuloksissaan, että päihteitä on alettu käyttää harmaasta arjesta selviytymisen ja jaksamisen keinona. Karsikas (2005, 62) toteaaakin, ettei kovin suurta syytä päihteiden kokeiluun tai käyttämiseen tarvita. Karsikkaan (2005, 61) tutkimuksessa viihdekäytöllä ei kuitenkaan ollut niin merkittävää yhteyttä päihteiden käyttöön kuin omassa tutkimuksessani.

”No siihen oli montakin syytä miks mä käytin. Hyvän olon hakuisuuteen, sitten se liittyy bilekulttuuriin ja jossain kohtaa mä käytin sen vuoksi, että olin niin riippuvainen. Mutta pääasiassa bilekulttuurin takia ja kavereiden kanssa.”

”Sitte ku alko tuntuun et kaikki kaatuu päälle, niinku ahdistaa, ni kyllä mä tiesin keinon, millä sitä sit aina ees hetkeks pysty helpottaan.”

8.3 Päihteiden käytön yhteys rikoksiin

Päihteiden ja rikosten yhteyksistä nousi esiin kolme alakategoriaa. Kaikkien haastateltujen senhetkiseen tuomioon olivat vaikuttaneet jollakin tavalla päihteet. Yhdellä haastatellulla päär rikoksena oli huumausainerikos. Toisilla päihteet olivat olleet tuomioon johtaneen rikoksen taustatekijöinä. Karsikkaan (2005, 65) tutkimuksessa huumeiden myötä myös rikokset ovat tulleet tutkittavien elämäntapaan.

”Kaikkihan ne rikokset on päihteiden vaikutuksen alaseksi tehty.”

8.4 Aikaisemmat päihdekuntoutukset

Haastateltujen aikaisemmista päihdekuntoutuksista joko siviilissä tai aikaisemmilla tuomioilla muodostui seitsemän alakategoriaa. Siviilissä päihdehoitomenetelminä olivat pääasiassa toimineet itsehoitomenetelmät AA- tai NA sekä katkaisuhoidot. Yhdellä oli myös kokemusta vankilan ulkopuolella järjestettävistä päihdehoidoista hoitolaitoksessa. Muilla haastatelluilla vankila-aikaiset päihdekuntoutukset sekä sijoitus vankilan päihdeettömälle osastolle saivat pääpainon. Kaksi haastatelluista oli suorittanut Kalterit taakse® -päihdeohjelman suljetussa vankilassa. Yksi haastatelluista oli käynyt pitkän yhteisöhoidon aikaisemmin tämänhetkisellä tuomiollaan. Karsikkaan (2005, 76) mukaan vankilaan joutuminen antaa monelle hyvän tilaisuuden päihteiden käytön lopettamiseen.

”Kyllä mä sen koen niin, että mitä enemmän ja useemmin mä näitä asioita pyörittelen ja veivaan edes takasin niin sitä paremmin se jää mun päähän, ettei pitäs enää käyttää mitään, ikinä.”

8.5 Mielipiteet aikaisemmista päihdekuntoutuksista

Haastateltujen mielipiteet aikaisemmista päihdekuntoutuksistaan muodostivat yhdeksän alakategoriaa. Syy, miksi siviilissä päihdehoitoon hakeutuminen oli niin vähäistä, oli vankien heikko motivaatio, päihdehoito ei kiinnostanut eikä siihen jaksanut sitoutua. Osa sanoi, ettei kokenut siviilissä päihdehoitoa itselleen tarpeelliseksi. Satakunnan vankilan moniammatillinen työryhmä (Satakunnan vankila päihdestrategia 2005–2008) koki päihdetyön kehittämisen sekä varsinkin päihdekuntoutusjatkumon vankilan ja siviilin kesken kehityskohteeksi. Haastatellut kokivat vankilan päihdekuntoutusten vaikuttaneen positiivisesti vapautumisen jälkeiseen raittiuteen. Täysraittius saattoi jatkua useita kuukausia vapautumisen jälkeen. Kalterit taakse® -päihdeohjelman käyneet kokivat kurssin olleen kokonaisuudessaan hyvä ja sen koettiin tuoneen apua päihteiden käyttöön. Haastateltujen suhtautuminen AA -ja NA-ryhmiin oli pääasiassa positiivista. Muiden samassa tilanteessa olevien tuntemuksista kuuleminen pidettiin tärkeänä ajatellen omaa kuntoutumisprosessia. Knuutin (2007,

41) mukaan AA -ja NA-ryhmät voidaan nähdä toipumista edeltävänä resurssina ja merkityksellisenä hyvinvoinnin rakentajana.

”Kylhän ne (päihdekuntoutus) hyvät on. Ei niis mitään. Sitä sitte vaan ajautuu aina lopulta niihin samoihin porukoihin.”

”En mä kerinnyt siviilissä mitään hoitoja käymään, päihteet oli se mukavampi, millä sai hoidettua murheet ja ilot.”

”Joo se (Kalterit taakse®) oli tosi hyvä. Opettajat ja kaikki oli tosi hyviä, asiansa osaavia.”

8.6 Kalterit taakse -päihdeohjelman jatkojaksolle hakeutumisen syyt

Kalterit taakse -päihdeohjelman jatkojaksolle hakeutumisen syistä muodostui kuusi alakategoriaa. Haastatellut kokivat, että vankeusajan käyttäminen hyödyksi oli tärkeää. Tourusen (2000, 162) tutkimuksessa vankeusajan hyödyksi käyttäminen kuului monien vankien hoitoon hakeutumisen strategiaan. Kurssilta lähdettiin hakemaan myös muistutusta siihen, missä tilanteessa on oman riippuvuutensa kanssa. Kun haastatelluilla oli ollut elämässään myös täysraittiita jaksoja, haluttiin kurssin tuovan mahdollisuuden uuteen alkuun. Kalterit taakse -päihdeohjelman jatkojakso haluttiin suorittaa myös siksi, että se toimisi hyvänä jatkumona Kalterit taakse® -päihdeohjelmalle. Karsikas (2005, 77) ja Tourunen (2000, 120) ovat tutkimuksissaan todenneet päihteettömän elämäntavan omaksumisen olevan pitkäaikainen ja haasteellinen prosessi. Toisaalta kasvava halu ja pakko muutokseen, toisaalta fyysinen riippuvuus aineista ja sosiaalinen riippuvuus huumemyönteisestä lähipiiristä muodostavat vakavan ristiriidan (Tourunen 2000, 149). Tämä osoittaa, että vankien tarpeet muistutella itseään oman riippuvuudestaan ovat merkinä vaikeasta kuntoutumisprosessista. Kaikki haastatellut kokivat motivaationsa kurssia kohtaan olleen aluksi hyvä. Siirtyminen avoimempaan ympäristöön voi Granfeltin (2008, 36), Koski-Jänteen (1995, 98) sekä Tourusen ja Perälän (2004, 48) mukaan toimia kannustimena kursseille osallistumiselle. Tämä ei kuitenkaan käy omista tutkimustuloksistani ilmi, sillä

kenellekään haastattelemalleni vangille suljetusta vankilasta avovankilaan siirtymisen ei toiminut motivoivana tekijänä.

”No tota sanotaanko näin että mä oon tässä kohta vapautumassa ja ajattelin tätä loppuaikaa käyttää jotenkin hyödyksi ja muistuttaa itseensä siitä missä mennään oman riippuvuutensa kanssa.”

”Ku mulla on kuitenkin ollut se pari vuottakin sitä ihan hyvää aikaa takana niin aattelin saada täältä sen niin sanotun alun siihen taas ni kyl se sitte lähtee.”

”Jos tällänen kurssi olis ollut suljetussa niin kyllä mä sinne olisin yhtä hyvin voinut mennä.”

8.7 Kalterit taakse -päihdeohjelman jatkojaksoon liittyneet odotukset

Haastateltujen odotuksista Kalterit taakse -päihdeohjelman jatkojaksoa kohtaan muodostui neljä alakategoriaa. Kaikilla oli melko korkeat odotukset kurssin toteutumisesta ja sisällöstä. Kurssilta lähdettiin hakemaan motivaatiota päihdeettömyyteen sekä vankeusajan jälkeiseen aikaan. Kalterit taakse® -päihdeohjelman asioita odotettiin myös syvennettävän ja käsiteltävän eri näkökulmista.

”Mulla oli aika korkeita odotuksia, mä en olis muuten tullut tänne Huittisiin vaan menny johonki muualle.”

”Sais jotain vinkkejä miten pärjällä kuivilla ja lähtee tual siviilis liikenteseen.”

8.8 Odotusten toteutuminen Kalterit taakse -päihdeohjelman jatkojaksolla

Odotusten toteutumisesta Kalterit taakse -päihdeohjelman jatkojaksolla muodostui viisi alakategoriaa. Osa koki kurssin toteutuneen kurssille asetettujen tavoitteiden

mukaisesti. Kaikki eivät kuitenkaan olleet niin tyytyväisiä kurssiin kuin oli aluksi odotettu. Haastateltujen mielestä kurssilta sai uusia voimavaroja ja ahaa-elämyksiä sekä kertausta aikaisemmillä päihdekuntoutusjaksoilla käytyihin asioihin. Oivaltaminen tapahtuu usein odottamatta ja on ainutlaatuinen. Oivallukset jäävät elävästi mieleen ja vaikuttavat merkittävästi ihmisen elämään toimien tienviittoina, joiden avulla ihminen voi ohjata valintojaan ongelmatilanteissa. (Knuuti 2007, 77.)

”Mun kohalla toteutu ainaki. Ei mulla oo pahaa sanottavaa tästä kurssista. Mä lähin hakemaan uusia voimavaroja ja kokemaan ahaa-elämyksiä ja ne mä niinku sit sainki.”

”Itseasiassa kaikkeen siihen mitä mä oon tehny aikasemmissa hoidoissa niinä on aika pinnallisia juttuja. Mulle ei niinko silleesti mitään ahaa-elämyksiä tullu, mutta on kuitenkin palautunu mielee kaikki ne asiat mitä on käyny läpi.”

”Olis voinut paremminkin toteutua. Mut ryhmässä ku juteltiin niin tuli niitä ahaa-elämyksiä, sellasia että niin tää on munkin kohdalla.”

8.9 Kalterit taakse -päihdeohjelman jatkojakson sisältö

Vankien mielipiteistä Kalterit taakse -päihdeohjelman jatkojakson sisällöstä muodostui seitsemän alakategoriaa. Sisältö koettiin pääosin hyväksi. Kalterit taakse® -päihdeohjelman suorittaneet toivoivat, että asioihin olisi syvennetty enemmän ja tarkasteltu useammasta eri näkökulmasta. Tilanneanalyysien läpikäymisen kaikki haastatellut kokivat tärkeäksi osaksi kuntoutumisprosessiaan. Kalterit taakse® -päihdeohjelmiin osallistuneiden antamissa asiakaspalautteissa on myös korostettu elämäntilanteen pohtimisen, uusien selviytymiskeinojen etsimisen ja löytämisen, tekojen ja niiden seurausten yhteyden oivaltamisen, ajattelutapojen monipuolistumisen, ongelmanratkaisutaitojen kehittymisen tärkeyttä (Kallio 1999, 14). Haastatellut kokivat saaneensa kurssin sisällöstä uusia ideoita miten jatkaa vapautumisen jälkeen. Yksi haastateltu kertoi, että kurssi oli herättänyt kiinnostusta päihdetyöntekijän ammattista. Myös Knuuti (2007, 170) huomioi tutkimuksessaan saman yhteyden päihde-

kuntoutuksen ja päihdetyöstä kiinnostumisen välillä. Osa kurssin tehtävistä koettiin jokseenkin hankaliksi, mikä aiheutti haastateltujen mielestä turhautumista. Kirjallisiin tehtäviin tottumattomuus sekä joidenkin tehtävien hankaluus nousivat esiin myös Kalterit taakse® -päihdeohjelmaan osallistuneilta saaduissa asiakaspalautteissa (Kallio 1999, 14).

”Siel oli muutama semmonen tehtävä mikä jäi mieleen. Mimmonen ihmisenä oon ja miten tietyissä asioissa toimin ja miten osaisin toimia niin sanotusti paremmalla tavalla tai oikein.”

”Siel oli kaikkii elämän eri tilanteita mitä saattaa tulla jos vaikka kohtaa vanhoja tuttuja et mitenkä pystytään kohtaa ne sit sillee et ei lähe mukaa. Sit mä huomasin ettei mun tarvi olla niin höveli ja lähtee aina mukaan vaan voin sanoo myös ei.”

”Vaikka koko kurssin aikana löytäis yhen semmosen tosi tärkeen asian minkä oppis sisäistään ni se olis mun mielestä jo tosi hyvä asia.”

”Mä aloin harkitseen päihdetyöntekijän ammattia. Kun on ite käynyt päihdekurssin läpi niin tietää vähän, että mitä siihen työhön kuuluu.”

8.10 Kalterit taakse -päihdeohjelman jatkojakson vaikutus päihteiden käyttöön

Kalterit taakse -päihdeohjelman jatkojakson vaikutuksesta haastateltujen päihteiden käyttöön muodostui kolme alakategoriaa. Kaikki haastatellut kokivat kurssilla olleen merkitystä ajatellen omaa päihteiden käyttöä. Kalterit taakse® -kursseilta kerätyissä asiakaspalautteissa tavoitteiden asettamisen kehittyminen koettiin merkittäväksi (Kallio 1999, 14). Samalla tavoin omassa tutkimuksessani tavoitteiden asettamisen ja saavuttamisen merkitys koettiin tärkeäksi kurssin anniksi. Keskeistä päihteiden käyttäjien toipumisprosessissa on uuden identiteetin etsiminen ja rakentaminen (Karsikas 2005, 88). Kurssin mukanaan tuoman itsetarkkailun kautta kaikki haastatellut kokivat löytäneensä yksilöllisiä kehittämiskohteita. Tärkeää on, että antaa itselleen aikaa

kuntoutumiseen. On hyväksyttävä, että kuntoutumisprosessi on pitkä eikä oikoteitä ole. (Karsikas 2005, 91.)

”Mä oon sen oppinut, että ikinä ei saa ajatella et kaikki on liian hyvin, et se ongelma on kadonnu lopullisesti, koska sit se kuitenkin karkaa käsistä. Koska nää kaikki oheisongelmat liittyy jollakin tapaa päihdeongelmaan. Täs tarvii niinko tunne-elämää saada eheytettyä jotenki ja kaikki mitä täs ny on vuosien varrella kadonnu.”

”Mä oon ymmärtäny sen, ettei aseta itelleen mitään kauheita tavoitteita. Semmosia sopivia mitkä voi saavuttaa.”

”Opein itestäni sen, et ku ei kestä yhtään mitään aineita ni ei kannata enää lähte leikkimään.”

8.11 Kalterit taakse -päihdeohjelman jatkojakson ohjaajat

Ohjaajilla on suuri rooli ilmapiirin luomisessa. He voivat luoda hyväksyvän, kannustavan ja arvostavan ilmapiirin. (Karsikas 2005, 120.) Vankien mielipiteet Kalterit taakse -päihdeohjelman jatkojakson ohjaajista muodostivat seitsemän alakategoriaa. Haastatellut olivat sitä mieltä, että kurssin ohjaajat olivat ammattitaitoisia ja osasivat asiansa. Oli hyvä, etteivät ohjaajat olleet liian henkilökuntamaisia tai vartijamaisia. Se kuitenkin koettiin negatiiviseksi, etteivät ohjaajat olleet tasapuolisesti paikalla. Haastatellut pitivät asetettuja sääntöjä merkittävinä kuntoutumisprosessissaan ja olisivat toivoneet sääntöjen olevan tiukempia. Sama sääntöjen ja kontrollin tiukentamisen tarve tulee ilmi myös Tourusen ja Perälän (2004, 54) tutkimuksesta. Haastateltavien mielestä selvät rajat ovat luottamuksen synnyn edellytys. Ohjaajien tulee olla myös selkeästi vankien puolella. Myös Karsikas (2005, 120) on tutkimuksessaan todennut, ettei ohjaajilta odoteta mitään ihmeellistä, vaan ennemminkin tervettä järkeä, ymmärrystä ja inhimillistä suhtautumista.

”Minust siinä oli hyvä paketti. Eikä oltu mitään niin liian tiukkapiposii et siin otettiin niinku meitäkin huomioon, mitä me halutaan ja mistä me halutaan keskustella. Ei menty niinku juna, et mennää vaa eteenpäin.”

”Mä jäin kaipaamaan jämäkkyyttä ja tiukempia sääntöjä. Ei voi mennä eteenpäin meidän ehdoilla, koska me osataan sitten kyllä käyttää sitä tilaisuutta hyväks.”

”Kaikki ohjaajat olis saanu pitää tasapuolisesti tunteja. Jos joku opetti vähemmän ni sitä luottamusta ei oikein kunnolla kehittyny. Mut en mä sitä sano et ne olis silti ollu huonoja opettajia.”

8.12 Vertaistuen merkitys Kalterit taakse -päihdeohjelman jatkojaksolla

Siitä, millaiseksi haastatellut kokivat ryhmäläisten vertaistuen, muodostui viisi alakategoriaa. Positiivisena pidettiin sitä, että ryhmässä oli samantapaisia tilanteita kokeneita. Tällöin koettiin, että vaikeistakin asioista pystyttiin puhumaan. Tosin se, että kaikki ryhmäläiset olivat eri tasolla päihdekuntoutumisprosessinsa kanssa, vaikutti osan mielestä siihen, millä tavoin kurssiin motivoituttiin. Kokemus ryhmään kuulumisesta oli Kalterit taakse® -päihdeohjelman asiakaspalautteissa positiiviseksi koettu asia (Kallio 1999, 14). Yhtä positiivisia tutkimustuloksia ei omasta tutkimuksessani käy ilmi. Ryhmän henkeä ei nimittäin koettu niin tiiviiksi ja hyväksi kuin olisi haluttu. Tourusen (2000, 154) tutkimuksessa ilmeni myös turhautumista, jos ryhmä ei ollut tiivis eikä sillä ollut yhteisiä tavoitteita. Jotta toimintaympäristö olisi kuntoutusta tukeva, vangeilla täytyy olla luottamus toisiinsa ja yhteneväiset tavoitteet (Granfelt 2008, 32.) Haastateltujen mielestä kurssilla olisi saanut olla enemmän osallistujia, jolloin vuorovaikutus olisi ollut parempaa.

”Mun mielestä oli hyvä kun huomasi et muutkin on ollu joskus samantapaisissa tilanteissa. Et mä en oookkaan yksin tän ongelmani kans. Siitä saa niinku sellasta omanlaista voimaa ku huomaa et muutki pyrkii muutokseen ja niilläki on vaikeeta.”

”Jos puhutaan yhteisöstä ni mun mielestä mein kurssijätkien olis pitäny viettää enemmän aikaa yhdessä vapaa-ajalla. En mä sit tiedä mihin se jäi. Kaikki vaan huiteli siel tääl.”

8.13 Kalterit taakse -päihdeohjelman jatkojakson osuus muiden vankilan toimintojen ohella

Päihteetön elämäntapa merkitsee kokonaisvaltaista arkielämän uudelleen muotoutumista. Päihteiden ongelmakäyttäjien hoitoon tulisi vaikuttaa niiden menetelmien kautta, jotka kiinnittävät päihdekuntoutujia uuteen elämäntapaan. (Knuuti 2007, 33.) Vankila tarjoaa säännöllisen päiväjärjestyksen, johon työ ja muut toiminnot sisältyvät (Karsikas 2005, 37). Kalterit taakse -päihdeohjelman jatkojakson osuudesta vankilan muiden toimintojen ohella muodostui neljä alakategoriaa. Työn merkitys kurssin ohella nostettiin korkealle. Myös rikosseuraamuslaitos on rikosseuraamusalan vuosikertomuksessaan (2009, 15) maininnut työn olennaiseksi osaksi vangin kuntoutusta. Kurssin alussa haastateltujen yleistä motivaatiota laski se, ettei sijoittuminen työtoimintaan tapahtunut heti vankilaan tullessa. Varsinkin alkuvaiheessa kurssin osuus viikossa koettiin vähäiseksi, koska kurssin ohella muuta toimintaa ei ollut. Käynnit päihde -ja sosiaalityön erityisohjaajien luona koettiin päihdekuntoutumista tukevaksi.

”Työ on hirveen tärkeä asia kurssin ohella. Siinä tulee semmonen vahvempi tunne omista kyvyistään.”

”Sitä vaan jumitti alkuun kaiken sen ajan ku ei ollu kurssilla. Tuli oikein veltto olo. Sit ku sai hommaa ni motivaatioki kaikkee kohtaan nousi.”

”Mä uskon että ne (erityisohjaajat) on täällä meitä auttaakseen. Ohan se hyvä, että meistäkin jaksaa joku välittää ja pistää asioita rullaamaan. Niinku auttaa tekemään kaikkia hakemuksia tonne siviiliin ja semmosia.”

8.14 Muutosehdotukset Kalterit taakse -päihdeohjelman jatkojaksolle

Muutosehdotuksista Kalterit taakse -päihdeohjelman jatkojaksioon muodostui viisi alakategoriaa. Kurssille valittujen henkilöiden kanssa saataisiin haastateltujen mielestä olla tarkempia. Jos kurssille valikoituu heikon motivaation omaavia, tulisi kurssi heidän osaltaan päättää siihen. Tourusen ja Perälän (2004, 54) tutkimukseensa haastattelemat vangit olivat lähes kaikki myös sitä mieltä, että kurssilaisten valintaan tulee kiinnittää riittävästi huomiota. Haastattelemini vankien mielestä kurssilla pitäisi olla enemmän osallistujia. Vaikka kurssilta jäisikin jokunen pois, se ei vaikuttaisi merkittävästi kurssin rakenteeseen. Haastateltujen mielestä kurssi saisi olla intensiivisempi ja enemmän toimintaa sisältävä viikko-ohjelmaltaan. Tein saman huomion kuin Tourunen ja Perälä (2004, 52) tutkimuksessaan, sillä haastateltujen muutosehdotukset eivät kohdistuneet niinkään kurssin sisältöön vaan muiden toimintojen sekä vaihtelun ja virkistyksen lisäämiseen.

”Kurssille tulijat pitäis valita paremmin. Kyllähän mä ymmärrän, et ei sitä nyt pienessä haastattelutilanteessa voi tietää mitä on tulossa, mut jotenki sitä pitäis tarkentaa.”

8.15 Kalterit taakse -päihdeohjelman jatkojakson akkreditoinnin tärkeys

Siitä, miksi Kalterit taakse -päihdeohjelman jatkojakso olisi hyvä saada akkreditoituksi eli tulla käyttöön yleisesti ja muille ryhmille, muodostui kuusi alakategoriaa. Haastatellut kokivat, että päihdekuntoutuksesta on aina jonkinlaista hyötyä, haittaa siitä ei voi olla. Motivaatio kurssia kohtaan nostettiin kuitenkin tärkeäksi seikaksi, sillä huonon motivaation koettiin vaikuttavan negatiivisesti myös muihin ryhmäläisiin. Päihdeohjelman sijoittuminen avotaloon koettiin positiiviseksi avoimempien mahdollisuuksien vuoksi. Ryhmäläisten kanssa mahdollistuisivat täten pienimuotoiset retket, jotka haastateltavien mielestä vahvistaisivat ryhmää.

”Ei ole sellasta syytä miksei se (Kalterit taakse -päihdeohjelman jatkojakso) olis tärkeä jokaiselle päihdeongelmalliselle. Ei tälläisestä ikinä voi olla haittaa.”

”Ainoo mitä voi saada on hyöty. On jo paljon jos viidestä kurssilaisesta ees yks saa itelleen jotain.”

”Jos sattuu ulkopuolella lipsahtamaan niinku meikäläinenkin ni saa sit taas hännän päästä kiinni. Ettei se ny koko maailma oo kuitenkaa kaatunu et siit pääsee viel niinku nousemaan ylöspäin tämmösten (Kalterit taakse - päihdeohjelman jatkojakso) kautta.”

9 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Opinnäytetyöni tarkoituksena oli tutkia Satakunnan vankilassa Huittisten osastolla Kalterit taakse -päihdeohjelman jatkojakson suorittaneiden vankien kokemuksia ja mielipiteitä kurssin sisällöstä, toteutustavasta ja hyödyllisyydestä. Tutkimustehtävinäni olivat seuraavat kysymykset: millaista vankien päihdeiden käyttö on ollut ennen vankeutta ja Kalterit taakse -päihdeohjelman jatkojakson suorittamista; miksi vangit hakivat Kalterit taakse -päihdeohjelman jatkojaksolle; mitä mieltä vangit olivat Kalterit taakse -päihdeohjelman jatkojaksosta sekä miten Kalterit taakse -päihdeohjelman jatkojakso vaikutti vangin ajatuksiin omasta päihdeiden käytöstään.

Tutkimustulokset eivät ole yleistettävissä, koska Kalterit taakse -päihdeohjelman jatkojaksoa on Satakunnan vankilassa järjestetty vasta kaksi kertaa ja tutkimustulokseni perustuvat kolmen vangin haastatteluihin. Tarkoitukseni oli saada yksityiskohteisempaa vankien omiin kokemuksiin perustuvaa tietoa kurssista. Yksittäiset kokemukset ja mielipiteet ovat tärkeitä ajatellen Kalterit taakse -päihdeohjelman jatkojakson matkaa toimivaksi ja akkreditoiduksi toimintaohjelmaksi.

Tutkimukseeni osallistuneiden vankien päihdetaustat olivat hyvinkin samantyyppiset. Kaikilla päihdeiden käyttö oli alkanut jo nuorena ja jatkunut siitä melko säännöllisesti nykyhetkeen saakka. Kuitenkin kaikilla haastatelluilla oli esiintynyt myös pitkiä täysraittiita jaksoja elämässään. Täysraittiiden jaksosten syyksi painottui se, kun päihdeiden negatiivisten vaikutusten koettiin ylittävän hyvät vaikutukset. Retkahtamiseen

vaikutti haastateltujen mielestä suurimmaksi osaksi päihdemyönteinen lähipiiri. Päih-teiden käytön syytä oli monia. Toisinaan siihen ei tarvittu edes mitään järkevää syytä. On merkittävää, että vankiloissa on alettu painottaa vangin laaja-alaista kuntoutusta ja kuntoutumista tukemaan vangin valmiuksia integroitua yhteiskuntaan. Tällöin mielestäni pystytään vaikuttamaan varsinkin siihen, ettei päihteitä käytettäisi tekemi-sen puutteen vuoksi. Vankiloiden päihdekuntoutukset mahdollistavat myös arkielä-män taitojen oppimisen ja hallitsemisen. Näiden taitojen kautta vangit löytävät muita keinoja käsitellä vaikeita asioita kuin päihteiden käyttäminen.

Jokainen haastateltu myönsi päihteiden vaikuttaneen negatiivisesti elämään. Haasta-tellut kertoivat, että pääpiirteissään kaikkiin heidän tekemiinsä rikoksiin liittyivät jol-lakin tavalla päihteet. Päihteet ovat siis merkittävä tekijä ajatellen uusintarikollisuut-ta. On hyvä, että koko ajan kehitellään ja parannellaan uusintarikollisuuden ehkäi-syyn vaikuttavia toimintaohjelmia. Jos halutaan vaikuttaa tuloksellisesti uusintarikol-lisuuden ehkäisyyn, tulee vankien päihteiden käyttöön kiinnittää mielestäni entistä laajemmin huomiota. Uskon, että ilman päihteiden käyttöä tehtyjen rikosten määrä vähenisi merkittävästi. Myös tehtyjen rikosten vakavuus saattaisi vähetä.

Aikaisemmat päihdekuntoutukset haastatellut kokivat jokseenkin ristiriitaisesti. Toi-saalta ne koettiin hyödyllisiksi. Toisaalta vankilan ulkopuolella päihdehoitopalvelut eivät kiinnostaneet, eikä niihin jaksettu motivoitua. Vankilassa käytyjen päihdekun-toutuskurssien syventäville jatkokursseille koettiin tarvetta. Mielenkiintoista oli se, etteivät haastatellut kokeneet vankilan ulkopuolisia päihdehoitoja tärkeiksi, mutta vankilassa järjestetyille he antoivat arvoa. Päihdekuntoutuksillahan pyritään vaikut-tamaan uusintarikollisuuden vähenemiseen. Voisiko olla mahdollista, että vankilan ulkopuolisten päihdehuoltopaikkojen avulla yhteys ei tule niin selväksi kuin vanki-loiden päihdekuntoutuksessa. Toisin sanottuna, löysivätkö vangit vankilan päihde-kuntoutuksille jonkin merkittävän syyn. Vaikka vankilan ulkopuolisten päihdehoito-paikkojen keskeisin tavoite ei ole uusintarikollisuuden vähentämiseen vaikuttaminen, pyritään siihen silti epäsuorasti vaikuttamaan.

Kaltrit taakse -päihdeohjelman jatkojaksolle hakeuduttiin tarpeesta syventää aikai-semmissä vankiloiden päihdekuntoutuksissa käsiteltyjä asioita. Kurssilta lähdettiin hakemaan valmennusta siviiliin ja muistutusta siihen, missä vaiheessa oman päihde-

riippuvuutensa kanssa on. Kurssilta haluttiin motivaatiota uuteen alkuun. Kaikki haastatellut kokivat, että vankeusaika oli hyvä käyttää hyödyksi. Suljetusta vankilasta avovankilaan siirtyminen ei kuitenkaan toiminut motivoivana tekijänä, kuten olin ennalta olettanut. Uskon, että haastateltavien motivaatio kurssia kohtaan oli suuri. Mielenpidettäväni vahvistaa se, että vangit halusivat käyttää vankeusaikansa hyödyksi, tehden töitä oman päihderiippuvuutensa eteen. Jo se kertoo päihdekuntoutumisprosessin alkaneen jos yksilö myöntää oman päihdeongelmansa ja on valmis käsittelemään sitä.

Kaikki haastatellut olivat asettaneet Kalterit taakse -päihdeohjelman jatkojaksolle melko korkeat odotukset, jotka eivät kuitenkaan kaikkien mielestä toteutuneet niin kuin oli odotettu. Kurssilta odotettiin motivaatiota päihdeettömyyteen ja elämään vankeusajan jälkeen. Tämän kaikki kuitenkin kertoivat jokseenkin toteutuneen. Mielestäni tällöin odotukset kuitenkin on saavutettu. Uskon, että ne, jotka eivät kokeneet tavoitteiden toteutuneen ennalta odotetulla tavalla, eivät välttämättä panostaneet itse kurssiin niin merkittävästi. Päihdekuntoutuksen vaikuttavuus on nimittäin merkittävästi kiinni yksilön omasta panostuksesta. Ei voida olettaa, että päihdekuntoutuksesta saisi valmiit ohjeet ja neuvot elämälle, ne tulee itse osata löytää ja määritellä. Kuitenkin myös aikaisemmin käydyt intensiivisemmät päihdekuntoutusjaksot, vaikuttavat varmasti merkittävästi siihen, millaisista asioista kokee kurssilla hyötyvänsä.

Kaikki haastatellut olivat pääasiassa tyytyväisiä Kalterit taakse -päihdeohjelman jatkojakson sisältöön. Tosin odotettiin, että Kalterit taakse -päihdeohjelman asioihin olisi syvennytty enemmän ja niitä olisi tarkasteltu useammasta näkökulmasta. Tilan-
neanalyysien harjoittamisen kaikki kokivat tärkeiksi ajatellen kuntoutumisprosessiaan. Kalterit taakse -päihdeohjelman jatkojakson tavoitteena on syventää Kalterit taakse® -päihdeohjelmaa nimenomaan tilan-
neanalyysien avulla. Se, että haastatellut olisivat halunneet asioita tarkasteltavan useammasta eri näkökulmasta, ei tavallaan kuulu kurssin tavoitteeksi. Asioita pyritään käsittelemään nimenomaan yksilön omiin kokemuksiin perustuen. Tutkimustuloksissani tuli ilmi haastateltujen mielipiteitä siitä, että eri päihdekuntoutusvaiheessa olevat eivät sovellu samalle päihdekuntoutuskurssille. Saattaa olla, että pitkiä intensiivisiä päihdekuntoutuksia käyneet osaavat ajatella omakohtaisemmin kurssilla läpikäytyjä asioita kuin ne, jotka ovat vasta päihdekuntoutumispolkunsu alkupäässä. Tärkeimpänä pidän kuitenkin sitä, että kaikki

haastatellut kokivat saaneensa kurssin sisällöstä jotakin ajattelemisen aihetta itselleen, jolloin voidaan todeta päihdekuntoutumisen alkaneen.

Haastatellut kokivat, että Kalterit taakse -päihdeohjelman jatkojakso sai ajattelemaan omaa päihteiden käyttöä, siihen johtaneita ja siitä seuranneita asioita. Kurssin seurauksena haastatellut kertoivat osaavansa asettaa realistisia tavoitteita ajatellen omaa kuntoutumisprosessiaan niin vankilassa kuin vapautumisen jälkeen. On hyvä, että haastatellut ovat pohtineet elämäänsä myös vankilasta vapautumisen jälkeen, sillä se saattaa olla monille kriittisin vaihe pysyä päihteettömänä. Haastatelluista oli selvästi huomattavissa, että heidän elämäänsä oli tullut suunnitelmallisuutta. Täytyy kuitenkin ottaa huomioon, että suoritin haastattelun heti kurssin loppumisen jälkeen. Olisi mielenkiintoista kuulla heidän ajatuksiaan vapautumisensa jälkeen, sillä haastatelluissa haastateltavat kuvasivat siihenastista kuntoutumistaan ja sen perusteella ajatuksiaan tulevaisuudesta.

Kalterit taakse -päihdeohjelman jatkojakson ohjaajat koettiin ammattitaitoisina ja asiansa osaavina. Negatiivista oli kuitenkin se, etteivät ohjaajat olleet tasapuolisesti paikalla. Kuntoutumisvaiheessa olisi mielestäni hyvä, että vangilla olisi tukeva verkosto ympärillään. Tähän tukevaan verkostoon kuuluvat myös päihdekuntoutumisohjelman ohjaajat. Päihdekuntoutuksessa vanki etsii itseään ja peilaa omaa kehittymistään ja onnistumistaan ohjaajien kautta. Ei ole vangin kuntoutumista ajatellen hyvä, jos kunnollista luottamussuhdetta ohjaajan kanssa ei ehdi syntymään. Haastateltujen mielestä oli hyvä, etteivät ohjaajat olleet liian henkilökuntamaisia tai vartijamaisia. Ristiriidan tähän tuo mielestäni se, että haastatellut olisivat kuitenkin halunneet kurssille tiukemmat säännöt. Ohjaajan ammattitaitoon kuuluu mielestäni se, että osataan asentaa tarkat säännöt ja toimia samalla siten, etteivät vangit koe ohjaajan olevan heitä vastaan.

Ohjaajilta saadun tuen lisäksi myös vertaistuen merkitys on suuri. Haastateltujen mielestä vertaistuki Kalterit taakse -päihdeohjelman jatkojaksolla ei ollut niin tiivis ja kannustava kuin olisi haluttu. Tutkimustuloksia pohtiessani tämä ei tullut minulle kovinkaan suurena yllätyksenä. Kurssi lähti alun perin pyörimään viidellä vangilla. Kurssin edetessä osallistujamäärä väheni entisestään. Kalterit taakse -päihdeohjelman jatkojakso on suunniteltu kahdeksan vangin ryhmälle. Tästä osallis-

tujamäärästä tulisi mielestäni pitää kiinni, jolloin muutaman osallistujan lähteminen ei vaikuttaisi vielä merkittävästi ryhmän rakenteeseen. Jos ihminen ei koe saavansa tukea ja arvostusta ryhmän jäsenenä, saattaa hänen kuntoutumisensa hidastua. Haastatellut kuitenkin kokivat, että vaikeista asioista pystyttiin puhumaan, koska myös muut olivat kokeneet samantapaisia tilanteita.

Haastatellut kokivat vankilan työtoiminnan tärkeäksi osaksi päihdekuntoutustaan. Turhautumista kuitenkin aiheutui siitä, ettei työtoimintaan sijoittuminen tapahtunut heti vankilaan tullessa. Haastatellut kokivat, että työtoiminta ja kurssi tukivat toisiinsa. Motivaatiota kurssiin laski kuitenkin se, kun aluksi vankilalla ei ollut oikeastaan muuta tekemistä kuin käydä muutaman kerran viikossa kurssilla. Olisiko siis mahdollista sijoittaa toisesta vankilasta ohjelmatoimintoihin siirtyvät jo valmiiksi? Tällöin ainakin vankilaan tullessa vanki pääsisi heti työhön ja kuntoutukseen kiinni, eikä motivaatio ehtisi laskea.

Haastateltujen muutosehdotuksia Kalterit taakse -päihdeohjelman jatkojaksolle ei kertynyt kovinkaan paljoa. Muutosehdotukset painottuivat kurssille valittaviin osallistujiin ja niiden määrään. Lisäksi kurssi saisi olla haastateltujen mielestä intensiivisempi ja enemmän toimintaa sisältävä. Muutosehdotukset tulivat minulle hieman yllätyksenä. Odotin enemmän kurssin sisältöön liittyviä muutosehdotuksia enkä osannut odottaa, että kurssista olisi haluttu intensiivisempi. Muutosehdotukset olivat positiivisempia kuin oletin. Mielestäni se, että kurssista haluttaisiin intensiivisempi ja toiminnallisempi kertoo siitä, että kurssi koettiin hyväksi.

Haastatellut olivat sitä mieltä, ettei päihdekuntoutuksesta voi olla haittaa. Kalterit taakse -päihdeohjelman sijoittuminen avovankilaan koettiin positiiviseksi avoimempien mahdollisuuksien vuoksi. Tämän vuoksi olisi hyvä, että avovankiloissa olisi akreditoitu päihdeohjelma. Kaiken kaikkiaan suhtautuminen vankilan päihdekuntoutukseen ja Kalterit taakse -päihdeohjelman jatkojaksoon oli positiivista, mikä on hyvä ajatellen sitä, että päihde- ja toimintaohjelmia pyritään koko ajan kehittämään lisää.

LÄHTEET

Aaltola, J. & Valli, R. (toim.). 2007. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Juva: WS Bookwell Oy.

Alasuutari, P. 2001. Laadullinen tutkimus. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Granfelt, R. 2008. Osalliseksi omaan elämään – Work out -ohjelma nuoren vangin tukena. Rikosseuraamusviraston julkaisuja. 4/2008. Vammala: Vammalan Kirjapaino Oy.

Hakkarainen, P. 2008. Huumeiden käyttö Suomessa. Viitattu 10.8.2010.
<http://www.paihdelinkki.fi/tietoiskut/112-huumeiden-kaytto-suomessa>.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2009. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2002. Tutki ja kirjoita. Vantaa: Tummavuoren kirjapaino Oy.

Holmberg, N. & Kavén, S. Kalterit taakse® -manuaali. Viitattu 1.11.2010.
<http://www.sosiaalisairaala.fi/koulutusmateriaalia/kalterit/index.html>.

Holopainen, A. 2005. Päihteiden sekakäyttö. Viitattu 10.8.2010.
<http://www.paihdelinkki.fi/tietoiskut/113-monipaihteisyys>.

Hypén, K. 2004. Vankilasta vuosina 1993–2001 vapautuneet ja vankilaan uudestaan palanneet. Rikosseuraamusviraston julkaisuja 1/2004. Vammala: Vammalan kirjapaino Oy.

Irti Huumeista Ry:n www-sivut. 10.8.2010. <http://www.irtihuumeista.fi/>.

Järvenpää, R. & Kempas, M. (toim.). 2003. What works – Mikä toimii vankeinhoidossa ja kriminaalihuollossa? Vankeinhoidon koulutuskeskuksen oppikirja 1/2003. Vantaa: Dark Oy.

Kallio, T. 1999. Kalterit taakse. Vankien päihdehuollon kehittämisprojektin loppuraportti. A-klinikkasäätiön raporttisarja nro 30. Helsinki.

Karsikas, V. 2005. Selvinpään olosta tulee hyvä fiilis. Päihdeongelmaisten vankien voimaantumisen. Rikosseuraamusviraston julkaisuja 3/2005. Vammala: Vammalan Kirjapaino Oy.

Kaukonen, O. 2006. Päihteet ja vankila. Viitattu 10.8.2010.
<http://www.paihdelinkki.fi/tietoiskut/132-paihteet-ja-vankila>.

Kinnunen, A. 2001. Huumausainerikoksiin syyllistyneiden rikosura ja sosioekonominen asema. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 182. Helsinki: Hakapaino Oy.

Knuuti, U. 2007. Matkalla marginaalista valtavirtaan? Huumeiden käytön lopettaneiden elämäntapa ja toipuminen. Yhteiskuntapolitiikan laitoksen tutkimuksia 1/2007. Helsinki: Yliopistopaino.

Koski-Jännes, A. 1995. Huppu silmiltä. Katsaus vankien päihteiden käytön vähentämismenetelmiin ja niiden tuloksellisuuteen. Oikeusministeriön vankeinhoito-osaston julkaisuja 1/1995. Helsinki: Hakapaino Oy.

Kyngäs, H. & Vanhanen, L. 1999. Sisällön analyysi. Vol.11, no 1/99. Oulun yliopisto hoitotieteen laitos.

Lahtinen-Antonakis, S. 2007. Päihderiippuvuudesta toipumisen kokemuksia. Miehet kertovat toipumisestaan ja sen ylläpidosta. Sosiaalityön pro gradu-tutkielma Helsingin yliopisto Yhteiskuntapolitiikan laitos.

Lappalainen-Lehto, R., Romu, M-L. & Taskinen, M. 2007. Haasteena päihteet. Ammatillisen päihdetyön perusteita. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy.

Lipsonen, L. 1990. Vankilaslangin sanakirja. Vankeinhoidon koulutuskeskuksen julkaisuja 2/1990. Helsinki: Valtion painatuskeskus.

Motiuk, L. 2003. Rikollista käyttäytymistä selittävät teoriat. Teoksessa Järvenpää, R. & Kempas, M. (toim.). 2003. What works – Mikä toimii vankeinhoidossa ja kriminaalihuollossa? Vankeinhoidon koulutuskeskuksen oppikirja 1/2003. Vantaa: Dark Oy, 18-23.

Muiluvuori, M-L. 2009. Vangit aluevankiloittain ja vankiloittain 1.5.2009. Rikosseuraamusviraston monisteita 3/2009. Viitattu 28.10.2010. <http://www.rikosseuraamus.fi/uploads/8t4ij5g.pdf>.

Muiluvuori, M-L. 2009. Rikosseuraamusviraston vankirakennekartoitus: Huumevankien määrä vankiloissa alhaisimmillaan koko 2000-luvulla. Viitattu 14.8.2010. <http://www.rikosseuraamus.fi/10955.htm>.

Mutalahti, T. 1999. Hoito ja rangaistus kohtaavat. Vankien päihdehuoltoprojektin loppuraportti. Stakes. Raportteja 242. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino. Oy.

Nokkala, S. 2010. Erityisohjaaja, Satakunnan vankila. Huittinen. Henkilökohtainen tiedonanto 13.11.2010.

Oikeusministeriö. 2010. Rikosseuraamuslaitoksen tulossopimus vuodelle 2011. Helsinki. Viitattu 17.10.2010 . http://www.rikosseuraamus.fi/uploads/7fdwirwt_1.pdf.

Päihdetyö vankeinhoidossa. Rikosseuraamusvirasto. Helsinki 2005. Viitattu 28.10.2010. <http://www.rikosseuraamus.fi/uploads/57ao068sox3cia0.pdf>.

Rikosseuraamusalan asiakaskunta, työprosessit ja kuntouttaminen. Työryhmän mietintö. Rikosseuraamusviraston monisteita 5/2008. Viitattu 20.8.2010 . <http://www.rikosseuraamus.fi/uploads/z9ghz.pdf>.

Rikosseuraamuslaitoksen www-sivut. Viitattu 3.9.2010. <http://www.rikosseuraamus.fi/index.htm>.

Rikosseuraamusalan ohjelmatyön linjaukset. Rikosseuraamuslaitos. Viitattu 27.8.2010. <http://www.rikosseuraamus.fi/uploads/y98fikdy4.pdf>.

Rikosseuraamusalan vuosikertomus 2009. Rikosseuraamuslaitoksen viestintä. Erweko Painotuote Oy. Viitattu 28.10.2010. <http://www.rikosseuraamus.fi/uploads/hdieo2.pdf>.

Salminen, M. 1999. Miten vangit ja vankeinhoito muuttuvat? Teoksessa Ursinus, R. & Kempas, M. (toim.). 1999. Kaltereista kaveruuteen. Vangin tukihenkilön käsikirja. Vankeinhoidon koulutuskeskuksen julkaisu 6/99. Tummavuoren kirjapaino, 21-23.

Satakunnan vankilan www-sivut. Viitattu 7.9.2010. <http://www.satakunnanvankila.fi/>.

Satakunnan vankila päihdestrategia 2005–2008.

Tamminen, M. 2000. Paluu Normaaliin. Tutkimus addiktiivisen päihdeidenkäytön lopettamisesta. Stakes. Raportteja 247. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino Oy.

Tourunen, J. 2000. Epäilyksen polttopisteessä. Tutkimus päihdekuntoutusosastosta vankilassa. Stakes. Tutkimuksia 112. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino Oy.

Tourunen, J. & Perälä, J. 2004. Kohti kognitiivista yhteisöhoitoa? Helsingin vankilan päihdeettömän osaston arviointi- ja kehittämistutkimus. Rikosseuraamusviraston julkaisu 2/2004. Vammala: Vammalan Kirjapaino Oy.

Tuomi, J & Sarajärvi, A. 2004. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Valvotun koevapauden toimeenpano (6/011/2008). Rikosseuraamusviraston menettelyohje Nro 6/011/2008. Viitattu 4.10.2010. <http://www.rikosseuraamus.fi/37462.htm>.

Vankeinhoidon päihdestrategia vuosiksi 2004–2006. Rikosseuraamuslaitos. Viitattu 28.10.2010. <http://www.rikosseuraamus.fi/29334.htm>.

Uusintarikollisuuteen vaikuttavat toimintaohjelmat rikosseuraamusalalla. Rikosseuraamusvirasto. Helsinki 2005. Viitattu 8.10.2010. <http://www.rikosseuraamus.fi/uploads/7ih4p3svv5zo.pdf>.

Österbeg, E & Mäkelä, P. 2006. Alkoholinkäyttö Suomessa. Viitattu 7.8.2010. <http://www.paihdelinkki.fi/tietoiskut/111-alkoholinkaytto-suomessa>.

Päätös

8.2.2010

4/332/2010

Tiina Iivonen

Hakemuksenne 3.2.2010

Tutkimuslupahakemus

Olette hakenut Rikosseuraamuslaitokselta tutkimuslupaa Satakunnan ammatikorkeakoulun sosiaali- ja terveystieteiden opinnäytetyötä varten. Opinnäytteen ohjaajana on Ari Alvajärvi

Tutkimuksen aihe ja tarkoitus

Opinnäytetyön aihe on Satakunnan vankilan Huittisten osaston Kalterit Taakse jatko-ohjelma. Opinnäytetyössä tutkitaan päihdekuntoutusohjelmaan osallistuneiden vankien kokemuksia päihdekuntoutusosaston vaikuttavuudesta.

Tutkimuksen kohderyhmä

Viisi vankia päihdekuntoutusosastolla.

Tutkimuksen toteutus

Teemahaastattelu, yksilöhaastattelu.

Haastattelut on tarkoitus tehdä keväällä ja kesällä 2010. Työn on tarkoitus valmistua vuoden 2010 lopulla.

Lupahakemus

Haette lupaa tutkimuksen suorittamiseen sekä vangeille tehtävään kyselytutkimukseen.

Päätös

Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö myöntää teille tutkimuslupan hakemuksenne mukaisesti. Opinnäytteen yhteyshenkilönä toimii erityisohjaaja Sari Nokkala. Käytännön järjestelyt kyselyn toteuttamiseksi sovitaan hänen välityksellä.

Vankien osallistuminen tutkimukseen on vapaaehtoista ja heiltä tulee pyytää haastatteluihin yksilöity suostumus. Tutkimuksen toteutus ja tutkimusaineiston keruu ei saa aiheuttaa kohtuutonta haittaa vankilaosastojen muulle toiminnalle.

Tutkimustulokset on esitettävä niin, etteivät yksittäiset henkilöt ole tunnistettavissa. Tutkimusaineisto on säilytettävä siten, ettei se joudu ulkopuolisten käsiin. Tutkimusaineisto on tarkoitettu vain tutkimukselliseen käyttöön ja se on hävitettävä yksilötietojen osalta tutkimuksen valmistuttua.

H:\TEKSTEJÄ\Tutkimus\tutkimusluvat 10 PB\Tutkimuslupa Iivonen.doc

Käyntiosoite
Albertinkatu 25
00180 HELSINKI

Postiosoite
PL 319
00181 HELSINKI

Puhelin
010 36 88500

Telekopio
010 36 88446

Sähköpostiosoite
kirjaamo.rise@om.fi

Tutkimuksen valmistuttua siitä tulee lähettää kopio Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikköön, Satakunnan vankilaan sekä Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksen Kriminologiselle kirjastolle (Vernissakatu 2A, 01301 VANTAA). Tutkimuksesta tulee myös lähettää tiivistelmä Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikköön ([REDACTED]). Rikosseuraamuslaitos pidättää oikeuden julkaista tiivistelmän internet-sivuillaan.

[REDACTED]
Kirsti Kuivajärvi
kehitysjohtaja

[REDACTED]
Peter Blomster
tutkija

Tiedoksi

Länsi-Suomen rikosseuraamusalueen johtaja Sauli Hautakangas
Satakunnan vankilan johtaja Marja Vakkala
Satakunnan vankilan erityisohjaaja Sari Nokkala

Teemahaastattelun runko

1. Taustatiedot

- Ikä
- Vankilakertaisuus
- Mistä tämän hetkinen tuomio on tullut

2. Ennen nykyistä tuomiota

- Päihteiden käyttö
- Päihdekuntoutukset

3. Kalterit taakse -päihdeohjelman jatkojakso

4. Kalterit taakse -päihdeohjelman jatkojakson herättämät ajatukset tulevaisuudesta